

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

ZYRA E KRYEMINISTRIT/ OFFICE OF THE PRIME MINISTER/ URED PREMIJERA
AGJENCIA PËR BARAZI GJINORE / AGENCIJA ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA/
AGENCY OF GENDER EQUALITY

Akcioni plan za primenu Rezolucije 1325,
“Žene, mir i bezbednost”
2013-2015.

Mart 2014

Autorno pravo je ekskluzivno pravo Agencije za Polnu Ravonopravnost/Kancelarja Premirja.
Akcioni plan za primenu Rezolucije 1325, "Žene, mir i bezbednost" 2013-2015.
Za svaku tumacenje ovog dokumenta verzija na albanskom jetiku je dominantna.

Lista skraćenica

ARR	Agencija za rodnu ravnopravnost
EULEX	Evropska misija za vladavinu prava
HDR	Izveštaj o ljudskom razvoju za Kosovo
IO	Institucija ombudsmana
JLJP	Jedinice za ljudska prava
Kabinet P	Kabinet premijera
KBS	Kosovske bezbednosne snage
KGBR	Koordinacijska grupa za bezbednost i rodna pitanja
KIP	Kosovski institut za pravosuđe
KP	Kosovska policija
MER	Ministarstvo ekonomskog razvoja
MGŽK	Mreža Grupe žena Kosova
MJU	Ministarstvo javne uprave
MLU	Ministarstvo lokalne uprave
MONT	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
MP	Ministarstvo pravde
MPF	Ministarstvo privrede i finansija
MPŠSR	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i seoskog razvoja
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite
MSP	Ministarstvo spoljnih poslova
MTI	Ministarstvo trgovine i industrije
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
NAP (AP)	Nacionalni akcioni plan (Akcioni plan)
NATO	Organizacija severoatlantskog pakta
NVO	Nevladine organizacije
OAJŠ	Odeljenje administracije javne službe
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OHCHR	Visoki komesar Ujedinjenih nacija za ljudska prava
QKSGJ	Kosovski centar za rodne studije
RAE	Romi, Aškalije i Egipćani
RG	Radna grupa
RWL	Regionalni lobi žena za mir i bezbednost
SB	Savet bezbednosti
TLJ	Trgovina ljudima
UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
UNWOMEN	Subjekat Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena
ZRR	Zakon o rodnoj ravnopravnosti
ZSK	Zavod za statistiku Kosova

Sadržaj

PREDGOVOR.....	38
Načela izrade AP-a.	39
Načelo transparentnosti i sveobuhvatnosti	39
Načelo domaćeg vlasništva.....	39
Načelo kontinuiteta	39
Dinamičan i realan dokumenat	39
Pristup ljudskim pravima	40
Međusektorski pristup	40
ISTORIJA	41
Kosovo	41
Žene, mir i bezbednost	41
Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1325 o ženama, miru i bezbednosti i Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena CEDAW.	41
II. ANALIZA SITUACIJE	45
II.1 Kosovo i perspektiva ljudskog razvoja	45
II.1.1 Demografske karakteristike i Indeks ljudskog razvoja na Kosovu	45
II.1.2 Žene kao faktor promene	45
II.1.3 Politička zastupljenost i učešće žena u odlučivanju	45
II.1.4 Zastupljenost žena u izvršnoj vlasti,.....	46
II.1.5 Političke stranke	47
II.1.6 Javna administracija	48
II.1.7 Učešće žena u diplomatiji	48
II.2.1 Učešće žena u pravosudnom sistemu	49
II.2.2 Rodna perspektiva u sektoru bezbednosti	50
II.2.3 Nasilje na rodnoj osnovi	51
II.2.4 Žene žrtve seksualnog nasilja tokom rata	52
III.1 Postojeći pravni okvir i politike	55
III.1.1 Domaći pravni akti koji uređuju različite aspekte Rezolucije 1325	55
III.1.2 Politike, strategije i akcioni planovi Vlade Republike Kosovo	57
III.1.2 Međunarodni pravni akti	59
III.2 Institucionalni mehanizmi	61
III.2.1 Domaće institucije	61
III.2.2 Međunarodne organizacije	63
III.2.3 Građansko društvo se zalaže za Rezoluciju 1325	64
IZVEŠTAJ KOSOVSKE POLICIJE O POLOŽAJU ŽENA U KOSOVSKOJ POLICIJI, 2010.....	

Predgovor

Dana 20. februara 2012. godine, Vlada Republike Kosovo⁷⁰ donela je odluku da izradi Akcioni plan za primenu Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija "Žene, mir i bezbednost". Odlukom je Agencija za rodnu ravnopravnost pri Kabinetu premijera obavezana da sprovede koordinaciju i da upravlja radnom grupom za izradu Akcionog plana, sastavljenom od predstavnika institucija, građanskog društva i međunarodnih partnera. Agencija za rodnu ravnopravnost ima mandat da primenjuje i prati primenu Zakona o rodnoj ravnopravnosti i da istovremeno izrađuje javne politike koje promovišu ravnopravne vrednosti i mogućnosti bez obzira na rod. U ovom procesu izrade akcionog plama, Subjekt Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN Women), i Kancelarija visokog komesara za ljudska prava (OHCHR) dali su svoju pomoć za realizaciju jednog korektnog procesa i doprineli su svojom ekspertizom kao članovi radne grupe.

Akcioni plan osiguraće:

- promociju i primenu Rezolucije 1325 UN na Kosovu;
- merama i radnjama predviđenim AP-om, Kosovo će doprineti primeni Rezolucije 1325 na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou
- mogućnost da se koordinišu zajedničke aktivnosti države, građanskog društva i interesnih grupa primene Rezoluciju 1325 i druge programe koji promovišu rodna pitanja na Kosovu .
- stvaranje nove premise za osnaživanje i promovisanje ljudskih prava žena
- integrisanje rodniha pitanja u sektor bezbednosti
- da se stvore mogućnosti za promovisanje "tranzicione pravde" na Kosovu.
- da plan prokrči put za razmenu iskustava koje koriste različite zemlje u primeni Rezolucije, o do prinosu žena pitanjima mira i bezbednosti.
- da se pažnja društva i angažovanja institucija preusmeri na ublažavanje i eliminisanje posledica oružanog konflikta na Kosovu
- da Plan omogući zajedničkim aktivnostima, kao što su javne debate, kampanje podizanja svesti,okrugli stolovi i drugi vidovi javnog informisanja, da se promoviše Rezolucija 1325 na Kosovu.

Ovo je predviđeni srednjeročni strateški plan, tokom koga će se realizovati ciljevi i aktivnosti predviđene ovim planom u intervalu od tri godine.

⁷⁰

Odluku je donela zamenica premijera Kosova, gđa Mimoza Kusari-Lila. Odluka br. 560 od dana 20. 02. 2012. (vidi Aneks 1.)

Načela izrade AP-a.

Dole navedena načela nalaze se u samom središtu izrade Plana, i pratiće njegovu primenu.

Načelo transparentnosti i sveobuhvatnosti

Cilj izrade dokumenta sa politikama koje su naširoko prihvaćene od strane `svih uključenih aktera, zahteva da se sprovede otvoren, transparentan i sveobuhvatan proces. Primena ovog načela, sankcionisana je odlukom Vlade Republike Kosovo da se obrazuje struktura sačinjena od 28 članova (Radna grupa) sa visokim nivoom zastupljenosti⁷¹. Multisektorski pristup i sveobuhvatnost obezbeđeni su učešćem centralnih institucija Republike Kosovo sa zvaničnicima visokog nivoa, učešćem pravosuđa i predstavnika građanskog društva koji su tokom procesa izrade plana ostvarivali saradnju i podržani od strane međunarodnih organizacija UN Women i OHCHR. Osim toga, sam proces izrade Plana obezbedio je transparentnost uključivanjem medija i različitih interesnih grupa. Učesnici u procesu nisu pružili samo svoju ekspertizu stečenu radom u različitim sektorima, već su istakli i glas posebnih interesnih grupa.

Načelo domaćeg vlasništva

Dokumenat AP-a o primeni Rezolucije 1325, izrađen je od strane domaćih organa; isti je materijalizovan koncipiranjem ciljeva i aktivnosti predviđenih ovim planom, kao i materijalnim, finansijskim i ljudskim resursima⁷² koji će se upotrebiti za realizaciju ovih ciljeva. Konkretno, tokom predviđanja troška za sprovođenje mera i aktivnosti uzeti su u obzir domaći budžeti odnosno budžet za 2013. godinu, srednjeročni budžet Kosova i Plan pomoći donatora. Odgovornosti za primenu AP R 1325 leže na institucijama Vlade Kosova⁷³. Ovo je sankcionisano i u relevantnoj Odluci, gde je ARR imenovan za instituciju koja je odgovorna da vrši koordinaciju rada u primeni ovog Plana. Plan će poslužiti kao mehanizam da se sakupe finansijska sredstva i da se poveća angažovanje donatora i međunarodnih partnera u cilju promovisanja pitanja žena, mira i bezbednosti na Kosovu.

Načelo kontinuiteta

AP za primenu Rezolucije 1325, biće zasnovan na identifikovanju i analizi angažovanja i postojećih akcija preduzetih od strane Vlade Kosova, građanskog društva i interesnih strana a koje su povezane sa Rezolucijom 1325. Analiza će poslužiti da se preusmeri pažnja na sva pitanja od ključne važnosti koja su povezana sa ženama, mirom i bezbednošću.

Dinamičan i realan dokumenat

AP R 1325, će biti živ i dinamičan dokumenat, koji se može prilagoditi u skladu sa promenama u ekonomskom i socijalnom kontekstu zemlje. Promene će proizaći iz naučenih lekcija i izazova u procesu primene, predviđenih u izveštaju o praćenju i proceni. Preporuke koje će biti pružene u

⁷¹

Radna grupa sastavljena je od predstavnika vladinih institucija koje se bave pitanjem mira i bezbednosti, predstavnika građanskog društva koje doprinose ovoj oblasti, kao i od predstavnika međunarodnih partnera koji će doprineti i podržati ovaj proces.

⁷²

Tokom predviđanja troška primene mera i aktivnosti uzeti su u obzir relevantni budžeti odnosno onaj za 2013. godinu, srednjeročni budžet Kosova i Plan strane pomoći (primedba pisca izveštaja)

⁷³

ARR je imenovana za instituciju koja je odgovorna za praćenje primene AP, Odlukom zamenice premijera Kosova, gde Mimoza Kusari-Lila, br. 560 od dana 20. 02. 2012. (vidi Aneks 1.)

ovim izveštajima poslužiće da se pokrenu potrebne izmene u dokumentu. AP će biti budžetiran na osnovu godišnjeg i srednjeročnog budžeta Kosova i pomoćnog plana donatora na i van Kosova. AP će uzeti u obzir prioritete koji se zacrtaju tokom diskusije u radnoj grupi. Budžet za ovaj plan izrađen je imajući u vidu Srednjeročni plan finansija, godišnji budžet Kosova i budžete angažovane od strane donatora na različitim programima.

Pristup ljudskim pravima

AP R 1325, će imati pristup zasnovan na ljudskim pravima i posebno će promovisati zaštitu ljudskih prava žena, žene u odlučivanju i podršku koju će Vlada dati građanima Kosova, posebno ženama i muškarcima koji su žrtve rata.

Međusektorski pristup

Cilj ovog dokumenta biće da koordinira radnje i aktivnosti u javnom i ne-javnom sektoru, kao što su Policija, Tužilaštvo i sudovi, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada i socijalne zaštite, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo spoljnih poslova, Ministarstvo unutrašnjih poslova, mediji, građansko društvo itd. i koordiniraće radnje sa drugim strateškim dokumentima i interesnim stranama aktivnim u ovom domenu.

Istorijat

Kosovo

Do 1999. godine, na Kosovu je postojala komunistička država a kasnije policijska, kao jedina institucija koja je komandovala političkim, ekonomskim i socijalnim životom u zemlji, izbegavajući funkcije demokratskih institucija odlučivanja i zaštite ljudskih prava. Na ovaj način, država je bila glavni i dominantan arbitar u utvrđivanju normi i vrednosti uključujući i vrednosti mira i bezbednosti. Štaviše, žene, kako tokom tako i nakon rata i tokom tranzicije, su se nalazile u društvenom i ekonomskom okruženju u kome su se promenili uslovi u domenu ravnopravnosti i bezbednosti. Sa jedne strane, možemo reći da su se povećale mogućnosti za unapređenje žena, ali sa druge strane su se povećali nesigurnost i opasnosti kojima su bile izložene.

Kosovo je proglasilo svoju nezavisnost 17. februara 2008. Deklaracija o nezavisnosti došla je nakon što je Kosovo obezbedilo podršku Evropske unije i SAD-a da se Kosovo proglasi samostalnom i nezavisnom državom. Iako je nezavisnost osporena od strane Srbije, Međunarodni sud pravde u Hagu, odlučio je da je proglašenje bilo u skladu sa međunarodnim pravom. Razgovori između Kosova i Srbije počeli su 8. marta 2011, u kojima je EU imala ulogu posrednika. Od proglašenja nezavisnosti i stvaranja Vlade, Kosovo je načinilo uspešne napore u oblasti izgradnje i stabilizacije, konsolidovanja državnih demokratskih institucija. Uložilo je uspešne napore u oblasti izgradnje i konsolidovanja Kosovskih bezbednosnih snaga i Kosovske policije, kao dva najbolje organizovana sektora na Kosovu. Bez obzira na isto, zemlja se suočava sa izazovima ekonomskog i socijalnog razvoja, i usmereno je ka integraciji u evropsku porodicu. Ima program politika koje ukazuju na angažovanje Vlade za promovisanje ljudskih prava, koje se snažno podstiče i od strane građanskog društva uz podršku međunarodnih organizacija prisutnih na Kosovu.

Žene, mir i bezbednost

[Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1325 o ženama, miru i bezbednosti i Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena CEDAW.](#)

Grupe žena, odigrale su odlučujuću ulogu kako bi ubedile Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija da usvoji Rezoluciju 1325 o ženama, miru i bezbednosti.

Rezolucija 1325 je prva rezolucija Saveta bezbednosti koja povezuje iskustva žena sa konfliktima i očuvanjem mira i međunarodne bezbednosti. Ova rezolucija potencira liderstvo žena i njihovu ulogu u rešavanju konflikata tokom mirovnih razgovora i oporavka, zahteva jačanje reakcije uz rodnu osetljivost u mirovnim misijama kao i obuku o rodnoj ravnopravnosti svih onih koji su uključeni u mirovne i bezbednosne misije⁷⁴.

⁷⁴

http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/UNSC-resolutions-on-women-peace-and-security_Poster_English.pdf

Rezolucijom 1325 “Žene, mir i bezbednost”, Savet bezbednosti skreće pažnju Ujedinjenih nacija, na integrisanje rodne perspektive u aktivnosti na sprečavanju i rešavanju konflikata, na izgradnji i očuvanju mira i na zaštiti žena i devojčica od nasilja izvršenog na rodnoj osnovi. Rezolucija takođe zahteva angažovanje država da okončaju nekažnjivost odgovornih za genocid, zločine protiv čovečnosti i ratne zločine, uključujući i one koji su povezani sa seksualnim nasiljem i drugim vidovima nasilja nad ženama i devojčicama.

Rezolucija 1325 opoziva i zasniva se na nizu rezolucija, dokumenata i angažovanja UN-a na pitanju rodne ravnopravnosti i poštovanja prava žena. 2008. godine Savet bezbednosti usvojio je Rezoluciju 1820, koja se bavi pitanjem seksualnog nasilja u konfliktnim i postkonfliktnim situacijama. Rezolucija 1820 prva je rezolucija Saveta bezbednosti koja priznaje seksualno nasilje u vezi sa konfliktom, kao ratnu taktiku i problematično pitanje za međunarodni mir i bezbednost.

Generalni sekretar UN-a je 2004. godine u izveštaju o primeni Rezolucije, pozvao zemlje da izrade nacionalne akcione planove za primenu Rezolucije 1325. Od tada, UN je izradio program o ženama, miru i bezbednosti, koji je praćen izradom nekoliko rezolucija donetih za redom, kao što su: 1820, 1888, 1889 i 1960⁷⁵. 2009. godine, Savet bezbednosti konstatovao je da je napredak u primeni Rezolucija 1325 i 1820 tekao sporo i usvojio je druge dve rezolucije: 1888 i 1889. Rezolucija 1888, jača načine/sredstva za primenu rezolucije 1820 imenovanjem rukovodstva visokog nivoa, izgradnjom ekspertize za pravnu odgovornost, jačanjem usluga i izgradnjom mehanizama za izveštavanje.

Rezolucija 1889 bavi se uključenošću žena u početnim fazama oporavka i izgradnje mira kao i nedostatkom adekvatnog planiranja i finansiranja njihovih potreba. Zahteva izradu nove strategije zastupanja žena u procesima odlučivanja o rešavanju konflikata i zahteva stvaranje sredstava za poboljšavanje primene: pokazatelja i predloga za mehanizme praćenja. Sa druge strane, rezolucija 1960 (2010), obezbeđuje sistem odgovornosti kako bi se dao odgovor na pitanje seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom, uključujući načine objavljivanja imena zločinaca i osnivanje mehanizama za praćenje, analizu i izveštavanje⁷⁶.

U sklopu ovoga, Vlada Republike Kosovo i nekolicina organizacija građanskog društva na Kosovu angažovale su se na primeni Rezolucije 1325 iznoseći volju da izrade Akcioni plan (AP)⁷⁷. Međutim, pre nego što je AP bio predmet diskusija i čak pre nego što je započela njegova izrada, potrebno je da skrenemo pažnju na ono što je urađeno na Kosovu do sada u vezi sa integrisanjem rodne perspektive u odlučivanje, ulogom žena u rešavanju konflikta i očuvanju mira i kažnjavanjem onim koji su počinili zločine tokom rata.

⁷⁵ Rezolucija Saveta bezbednosti UN-a 1325 (2000), UNSCR 1820 (2008), UNSCR 1888 (2009), UNSCR 1889 (2009) i UNSCR 1960 (2010) <http://www.un.org/documents/scrolls.htm>

⁷⁶ http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/UNSC-resolutions-on-women-peace-and-security_Poster_English.pdf

⁷⁷ Odluka Vlade Kosova o izradi akcionog plana za primenu R 1325 od dana 20. februara 2012.

Od izvanredne je važnosti da se na početku upoznamo sa situacijom u kojoj se nalazimo, da se upoznamo i analiziramo praznine i dostignuća ekonomskih, političkih i socijalnih planova kao i volju i izvore društva da se angažuju na primeni ove rezolucije. Ovaj izveštaj zasniva se na značajnom broju dokumenata (oko 30), među kojima; relevantno zakonodavstvo i načinjena poboljšanja u pravnom okviru, izveštaji o praćenju ljudskih prava izrađeni od strane međunarodnih institucija, istraživanja koja su sprovele institucije i građansko društvo (MGŽK za 2007. i 2009), kao i niz drugih studijskih dokumenata ocene i praćenja pitanja u vezi sa ovom Rezolucijom. Izveštaj analizira administrativne podatke i statističke informacije koje pružaju kosovske institucije, kao što su ARR, ZSK, MPF, MUP, MP, MJS/OAJS, o signifikativnim pokazateljima koji govore o političkoj, ekonomskoj i socijalnoj situaciji žena i muškaraca na Kosovu. Takođe, analiza je zasnovana na dva izveštaja o praćenju R 1325 iz 2009. i 2007. godine koje je izradio MGŽK kao i na istraživanjima koja su sprovele domaće i međunarodne organizacije⁷⁸. Podaci o nekim pokazateljima koje smo odabrali da sprovedemo ovu analizu, biće iskorišćeni za izradu Akcionog plana za primenu Rezolucije Saveta bezbednosti 1325 "Žene, mir i bezbednost", u periodu od 2013-2015.

U drugom poglavlju ovog izveštaja, analizira se položaj žene iz perspektive ljudskog razvoja, ocenjujući pokazatelje ekonomskog razvoja i pokazatelje učešća na tržištu rada i socijalnog blagostanja. Takođe, u ovom poglavlju se analizira uloga žena kao faktora promene (učešće u odlučivanju i donošenju politika). U trećem poglavlju, vrši se analiza pravnog okvira i institucionalnih mehanizama unutar i van Vlade, koji funkcionišu na Kosovu za primenu rezolucije 1325 ili pitanja koja su usko povezana sa njom, kao što su promovisanje ravnopravnosti i rat protiv rodnog nasilja. U drugom delu poglavlja analiziraju se politike i programi koji se primenjuju na Kosovu, u funkciji mira i bezbednosti.

U svakoj od ovih oblasti, izveštaj ima za cilj da odgovori na dva pitanja: kakav je status žena danas? I, koji su glavni problemi koji zahtevaju intervenciju kratkoročnim i srednjeročnim politikama i programima?

Iz analize statistika, studija i istraživanja jasno je da je ostvaren napredak u sakupljanju odvojenih statistika po polu. Veliki broj institucija Vlade priprema sve više podataka raščlanjenih po polu, posebno u oblastima kretanja stanovništva, obrazovanja, zapošljavanja i javnog zastupanja u odlučivanju. Postepeno, rodne statistike postaju raspoložive i u novim oblastima, praćenjem i istraživanjima, kao što su rodni jaz u platama, rodno budžetiranje itd. Međutim, istovremeno u nekim sektorima podaci raščlanjeni po polu i rodne statistike nisu sakupljane još uvek ili nisu ažurirane, kao što su podaci o siromaštvu, o broju zaraženih HIV/SIDOM, nasilju na rodnoj osnovi, civilnim žrtvama rata, licima sa invaliditetom itd.

Uz sav napredak koji je ostvaren istraživanjima i studijama koje su analizirale i rodne pokazatelje, korpus studija zahtevanih kako bi se ova analiza potkrepila podacima, iz perspektive

Rezolucije 1325, nije dovoljan. Potrebno je sprovesti dublje studije po posebnim sektorima, kao što su: analiza o niskom nivou učešća žena u snagama bezbednosti, kvantitativna i kvalitativna ocena situacije ratnih žrtava i njihovih potreba za uslugama; pristup pravnim službama itd.

⁷⁸

Vidi Aneks 1 "Lista konsultovanih dokumenata"

II. ANALIZA SITUACIJE

II.1 Kosovo i perspektiva ljudskog razvoja

II.1.1 Demografske karakteristike i Indeks ljudskog razvoja na Kosovu

Prema Indeksu ljudskog razvoja (HDI) koji je osmišljen kako bi se izmerio ljudski napredak i blagostanje jednog naroda, ne samo iz ekonomske perspektive, Kosovo je rangirano kao zemlja sa najnižim nivoom prihoda, sa indeksom ljudskog razvoja u vrednosti od 0.700⁷⁹. Rodna slika ukazuje na lakšu dominaciju muškaraca sa 50,4% stanovništva. Najveći deo stanovništva⁸⁰ živi u ruralnim zonama u srazmeri od 63:37. Ocenjeno kao prednost zemlje, stanovništvo Kosova uglavnom je mlado, gde starosna grupa od 0-14 godina sačinjava oko 33% stanovništva, ona od 15-64 godine, oko 61% stanovništva. Ocenjeno je da 50% stanovništva ima manje od 25 godina starosti.

II.1.2 Žene kao faktor promene

Ekonomske promene na Kosovu bile su vidljive i predstavljene su nizom makroekonomskih reformi i integracijom najznačajnijih ekonomskih i finansijskih institucija kao što su Svetska banka i Međunarodni monetarni fond. Privredni rast za 2011. godinu iznosio je 5.5%⁸¹. Bez obzira na isto, privreda je slaba a siromaštvo je sve prisutna pojava, sa time da se ocenjuje da 17% stanovništva živi u krajnjem siromaštvu⁸² sa manje od 0,93 evra dnevno.

II.1.3 Politička zastupljenost i učešće žena u odlučivanju

U sklopu domaćih i međunarodnih nastojanja da se postigne sveobuhvatna i demokratska uprava, obezbeđivanje pristupa žena u svim oblastima i na svim nivoima od presudne je važnosti. Kosovo zauzima prvo mesto među zemljama u regionu kada govorimo o učešću žena na najvišim nivoima odlučivanja. Treba istaći činjenicu da, je predsednik Republike Kosovo po prvi put nakon 2011. godine jedna žena. Žene na Kosovu imaju 33.33% poslaničkih mesta i 20-30% odborničkih mesta. Ovo je ostvareno zahvaljujući izbornoj reformi i posebno kvoti učešća od 30%. U ovom trenutku, 25% vladinog kabineta pod upravom je žena. U tom smeru možemo reći da nemamo samo kvantitativan već i kvalitativan porast, pošto su 2 od 3 zamenika premijera Vlade Republike Kosovo žene.

Skupština Kosova

Nakon političkih izbora održanih 2010. godine, od 120 poslanika Skupštine Kosova, 40 su žene odnosno 33.3%. U skladu sa tim, 14% je odabrano direktnim glasanjem a preostali deo kao rezultat poštovanja kvote zastupljenosti polova.

⁷⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_Human_Development_Index#Complete_list_of_countries

⁸⁰ Ocenjuje se da na Kosovu živi 1,733,872 stanovnika prema preliminarnim rezultatima POPISA iz 2011.

⁸¹ <http://www.gfmag.com/gdp-data-country-reports/240-kosovo-gdp-country-report.html#axzz1xIhtCoAa>

⁸² UNDP Human development report 2009

Ali zastupljenost žena u Parlamentu nije se odrazila na efektivnu moć odlučivanja pošto se na čelu Predsedništva Skupštine i većine skupštinskih odbora nalaze muškarci. U Skupštini Republike Kosovo funkcioniše 13 odbora, od kojih su 9 funkcionalni odbori. Dobar broj istih direktno se bavi pitanjem žena, mira i bezbednosti. To su Odbor za unutrašnje poslove i bezbednost; Odbor za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije. Skupština može obrazovati "ad hoc" odbore za posebna pitanja.

Predsednik i 5 potpredsednika Skupštine Kosova su muškarci. Na čelu skupštinskih odbora samo 2 ili 15% su žene i 11 ili 85% muškarci⁸³. Sa druge strane, pro-rodne politike usvojene u Skupštini, su ograničene i ne odgovaraju stvarnim potrebama žena za uslugama i učešćem, dok usvojeno zakonodavstvo u značajnom u značajnom delu treba dalje dopune⁸⁴.

Žene na rukovodećim funkcijama u Skupštini Kosova

Skupštinski odbori: Žene se nalaze na čelu dva od 13 skupštinskih odbora ili 15%. To su odbor za budžet i finansije i Odbor za ljudska prava, rodnu ravnopravnost i nestala lica i peticije.

Predsedništvo: Predsednik i 5 potpredsednika Skupštine Kosova su muškarci.

Skupštine opština

Kosovo je podeljeno u 37 opština. Nakon izbora na lokalnom nivou održanih novembra 2009. i juna 2010, 358 od 1084 izabranih ili **32.6%**⁸⁵ su žene.

II.1.4 Zastupljenost žena u izvršnoj vlasti

Predsedništvo

Predsednik Republike Kosovo je čelnik države i u skladu sa Ustavom predstavlja jedinstvo naroda Republike Kosovo. Predsednik ima 5-godišnji mandat sa pravom ponovnog izbora.⁸⁶ Prva žena predsednik Kosova izabrana je na ovu funkciju od strane Skupštine 7. aprila 2011. Predsednica ima 9 savetnika, od kojih su 5 žene a 4 muškarci.

Kabinet Vlade Kosova

Vlada donosi odluke u skladu sa Ustavom i zakonodavstvom, predlaže predloge zamena i izmene na postojeće zakonodavstvo. Takođe, može davati mišljenja o predlozima zakona koje su predložili drugi akteri sem Vlade.

Žene na čelu Kabineta Vlade.⁸⁷

⁸³ Odbor za budžet i finansije i Odbor za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije

⁸⁴ OEBS 2012, Mere za primenu zakonodavstva u vezi sa ljudskim pravima na Kosovu

⁸⁵ Vidi Opštinski profili OEBS-a <http://www.osce.org/kosovo/43753> i Informator Stejt departmenta SAD-a o Kosovu <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm>.

⁸⁶ Vidi za detaljnije informacije Državni portal Republike Kosovo, na raspolaganju na stranici <https://www.rks-gov.net>

⁸⁷ Informacije sa državnog portala Republike Kosovo <https://www.rks-gov.net>

Premijer: Prvi premijer Kosova i predsednik Vlade izabran je 9. januara 2008.

Zamenici premijera: 2 od 6 zamenika premijera su žene, dakle 33.3 %. Jedna od njih nalazila se na čelu Pregovaračkog tima sa Srbijom dok se druga nalazi na čelu Ministarstva trgovine i industrije.

Ministri: 2 od 19 ministarstava Vlade Kosova, jesu žene ili 10.5%. Osim Ministarstva trgovine i industrije, i na čelu Ministarstva evropskih integracija nalazi se žena.

Žene na rukovodećim funkcijama na opštinskom nivou

Na izborima održanim 2009. i 2010, birači su po prvi put glasali direktno za predsednike opština. Na ovim izborima, svi predsednici opština bili su muškarci, a samo 9.4% potpredsednika su žene.⁸⁸

II.1.5 Političke stranke

Političke stranke doprinose obrazovanju i izražavanju volje naroda i osnovni su instrumenti za učešće u politici.

Žene na rukovodećim funkcijama u političkim strankama

Na Kosovu postoji 8 političkih (parlamentarnih) stranaka⁸⁹. Žene su zastupljene na nivou od 10% u predstavništvima političkih stranaka, dok se samo jedna žena nalazi na čelu jedne političke stranke a jedna je potpredsednica. Nezavisno od toga, samo jedna poslanička grupa stranaka u skupštini predvodi se od strane jedne žene.⁹⁰

Gledajući uopšteno, žene su u inferiornijem položaju u njihovim političkim strankama, u poređenju sa muškarcima u članstvu političkih stranaka.

Vidljivost kandidatkinja u medijima tokom političkih debata i predizbornih kampanja mnogo je niža od vidljivosti muškaraca. Sa druge strane, percepcija javnosti o učešću žena u medijima prilično je niska.⁹¹

Prilozi čiji su protagonisti žene zauzimaju samo 10% prostora, dok prilozi u kojima figuriraju oba pola – sačinjavaju 25% prostora⁹²

⁸⁸

Vidi Opštinski profili OEBS-a <http://www.osce.org/kosovo/43753> i Informativni Stejt departamenta SAD-a o Kosovu <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm>.

⁸⁹

http://www.kipred.org/advCms/documents/57591_Fuqizimi%20i%20shtet%C3%ABsis%C3%AB%20s%C3%AB%20Kosov%C3%ABs%20n%C3%ABp%C3%ABrmjet%20demokratizimit%20t%C3%AB%20partive%20politike%20-%20Alb.pdf

⁹⁰

Uopšteno, postoji nedostatak podataka o učešću žena u političkim strankama.

⁹¹

Program za Kosovo 2008-2011, str. 8.

⁹²

<http://abgj.rks-gov.net/Portals/0/AGJK-Hulumtimi%20Gratë%20në%20Mediat%20e%20Shkruara%20%202011-2012.pdf>

II.1.6 Javna administracija

Mehanizmi za postizanje rodne ravnopravnosti obrazovani su na svim nivoima upravljanja. Međutim, iako su postignute dobre kvote u javnoj administraciji, ponovo rukovodećim funkcijama dominiraju muškarci. Iz zvaničnih statistika MJS/OAJS-a⁹³ može se zaključiti da je stepen zaposlenosti u javnoj administraciji kako na opštinskom tako i na centralnom nivou, nepovoljan po žene. I u sektorima sa visokim procentom osoblja sastavljenog od žena, one uglavnom imaju niske funkcije a razlika između žena i muškaraca na rukovodećim i upravljačkim funkcijama u visokoj je koristi po muškarce. Ukoliko uporedimo podatke iz perioda od 2009. do 2011. godine, vidimo da ipak postoji pozitivan tok (lakši porast zaposlenosti žena u javnoj administraciji) ponovo postoji jaz između kvota koje predviđa Zakon i onih koje se primenjuju u stvarnosti. Prema podacima 2011. godine postignut je najviši nivo zastupljenosti žena u odlučivanju od 13.1%⁹⁴.

Žene u javnoj administraciji na centralnom i lokalnom nivou				
Zapošljavanje žena na rukovodećim funkcijama u javnoj administraciji				
	2009. godina	2010. godina	2011. godina	Progres/Regres
Muškarci	88.10 %	87.57 %	86.90%	0.67%
Žene	11.88 %	12.42 %	13.10%	
Zapošljavanje žena na upravljačkim funkcijama				
	2009. godina	2010. godina	2011. godina	Progres/Regres
Muškarci	77.93 %	77.39 %	74.33 %	3.9%
Žene	22.06 %	22.61 %	25.70 %	

Zvanični statistički podaci MJS/OAJS-a ukazuju da je tendencija učešća žena na rukovodećim i upravljačkim funkcijama u porastu. Ali, uz svu pozitivnu tendenciju, žene su vidljivo manje aktivne u procesu rada, kako u javnom tako i u privatnom sektoru⁹⁵. Bez obzira na isto, zakonodavstvo na snazi na Kosovu ne predstavlja poteškoću po uključivanje žena u proces rada.

U seoskim područjima postoji niski nivo zastupljenosti i učešća žena u strukturama odlučivanja, pošto je uloga žena u selu takva da se brine o porodici i kući i u potpunosti nedostaje podsticaj i podrška njihovih porodica i zajednice da se uključe u odlučivanje.

II.1.7 Učešće žena u diplomatiji

Uloga Diplomatske službe jeste da zaštiti i da promoviše nacionalne interese u svetu različitim putevima i da doprinese očuvanju mira između država. Od ukupnog broja osoblja u diplomatskoj službi (ukupno 84), 17.8% su žene. Oko 20% ukupnog broja ambasadora i konzula (4 ambasadora i 3 konzula), su žene⁹⁶.

Smatram da ovaj nezadovoljavajući rezultat prvo proizilazi iz niskog nivoa svesti žena o ovakvim značajnim funkcijama. Prema podacima kojima raspolaže MSP 2010. godine, za mesta 18 ambasadora prijavilo se 275 muškaraca i samo 78 žena⁹⁷, dok se za mesta u konzularnoj

⁹³ Podaci za SO Leposavić, Zubin Potok, Zvečan, Ranilug, Klokot i Gračanicu nisu uključeni u ovaj Izveštaj, pošto nisu pruženi od strane relevantnih opština

⁹⁴ Podaci za 2012. godinu još uvek nisu pripremljeni u MJS/OAJS-u

⁹⁵ Kosovski program za rodnu ravnopravnost, http://stopvaw.org/uploads/kosovo_program_for_gender_equality

⁹⁶ Ministarstvo spoljnih poslova/ Odeljenje za pravna pitanja, paktove i ljudska prava

⁹⁷ Kurti, Violeta Doktorat MSP, podaci za 2010. godinu

službi prijavilo 415 muškaraca, nasuprot 78 žena. Osoblje diplomatske službe po završetku postupaka za pošljavanje broji 52 osobe, od kojih je samo 9 žena.

Pitanja od ključne važnosti

- Iako je broj žena u diplomatiji u porastu, još uvek postoje poteškoće koje treba prevazići. Tokom otvorenih diskusija tokom rada u grupama, RG je došao do zaključka da postoji nekoliko faktora koji isključuju žene iz arene spoljne politike i diplomatije, kao što slede:
 - Faktori pod uticajem tradicije i rodni stereotipova
 - Kulturne norme Diskriminatorne prakse tokom procesa zapošljavanja Nedostatak mera pozitiv ne diskriminacije, koje podržavaju i promovišu žene u njihovoj diplomatskoj karijeri, pomažući im u završavanju porodičnih obaveza.

Napredak

- Kosovo zauzima prvo mesto u regionu kada govorimo o zastupljenosti žena na najvišim nivoima odlučivanja 33,33% poslanika su žene. (države članice OEBS-a, isključujući nordijske zemlje), u kojima učešće žena iznosi 21.5%, prosek u balkanskim zemljama iznosi 24.6% (npr. Bosna i Hercegovina 17.35%, Hrvatska 21.4%, Makedonija 30.9%, Kosovo 33.3%, Crna Gora 12.3% i Srbija 32.4%).⁹⁸
- Kosovo zauzima 17. mesto u svetu kada govorimo o zastupljenosti žena u odlučivanju.⁹⁹

Prostor

- Jedan od problema koji treba podvući jeste učešće žena na tržištu rada, koja je mnogo niže od učešća muškaraca.
- Žene na veoma niskim nivoima učestvuju u upravljanju političkim strankama. Takođe, na njihovo odlučivanje u Skupštini ne utiče njihovo višak učešće. Isto se dešava sa javnom administracijom, gde odlučuju muškarci, uz sav visoki nivo učešća žena i olakšica koje predviđa zakon o javnoj službi.
- Uz sav ostvareni napredak, učešće žena na rukovodećim i upravljačkim funkcijama ostaje mnogo niže od onog predviđenog članom 3 Zakona o rodnoj ravnopravnosti
- Nezavisno od adekvatnog školovanja, žene nailaze na birokratske poteškoće, posebnokada govorimo o postupcima zapošljavanja. Ovi postupci utiču direktno na obezbeđivanje jednog radnog mesta.¹⁰⁰
- Tokom predizbornih kampanja, prostor u medijima i političke debate u medijima uglavnom sudomen muškaraca.

II.2.1 Učešće žena u pravosudnom sistemu

Iz podataka kojima raspolaže Sudski savet Kosova može se zaključiti da su od 64 zaposlenih u ovoj instituciji 39% žene, dok se na funkcijama odlučivanja nalazi samo 16% žena. Kao što je to slučaj i sa drugim institucijama, na visokim hijerarhijskim nivoima, broj žena u konstantnom je padu. Treba istaći rodni odnos u Vrhovnom sudu Kosova, gde su od 11 sudija, 64% žene. I u Privrednom sudu u Prištini konstatovan je sličan rodni odnos, gde su 67% sudija žene. Takođe, u

⁹⁸ Vidi bazu podataka Međuparlamentarne unije – Žene u parlamentu, na raspolaganju na <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>

⁹⁹ Izveštaj o anketi: Žene u procesu rada i odlučivanja na Kosovu, str. 5, 2011.

¹⁰⁰ ARR-Žene u procesu rada i odlučivanja na Kosovu- Zaključci-2011.

opštinskim sudovima na Kosovu, 75% su žene. Totalno suprotnu situaciju imamo u opštinskim prekršajnim sudovima, gde je broj žena na sudijskoj funkciji vidljivo niži i iznosi samo 29%.¹⁰¹

U tužilaštvima različitih nivoa, žene zauzimaju 29% mesta¹⁰². Ovo prisustvo konsolidovano je godinama. U istraživanju sprovedenom 2011. godine ova cifra popela se na 30%, u poređenju sa 2010. godinom.

	2010. godina	2011. godina	Progres/Regres
muškarci	59.31 %	59.88 %	0.57 %
žene	38.24 %	38.74 %	0.50 %

II.2.2 Rodna perspektiva u sektoru bezbednosti

Žene su zastupljene u značajnom broju kao zaposlene različitih bezbednosnih institucija na Kosovu. U skladu sa tim, oko 32.5% javnih službenika Ministarstva KBS jesu žene a na funkcijama odlučivanja nalazi se 35%. Bez obzira na isto, ukoliko pogledamo podatke o uniformisanim zaposlenima u Ministarstvu, samo 6.4 % su žene. Situacija je bolja u KBS-u, gde broj uniformisanih žena dostiže 8.1%. U sektoru bezbednosti primetne su spore ali pozitivne promene kada govorimo o uključivanju rodne perspektive, dok u poslednje vreme imamo strategiju za unapređenje žena. KBS planira da ima broj od 2500 aktivnih pripadnika, od ovog broja cilj je da ima 15 % žena, a do sada ih je zaposleno oko 5% od ukupnog broja pripadnika KBS-a. Ovaj procenat trenutno je zastupljen i na funkcijama odlučivanja.

Žene u Kosovskoj policiji

12.53% policijskih službenika su žene ili 919 od ukupnog broja od 7,331 policijskog službenika.ⁱⁱ

14.75% ukupnog osoblja Kosovske policije sačinjavaju žene.

Približno 10% onih koji služe u Kosovskoj policiji imaju visoke vojne činove (jedan general, jedan pukovnik, jedan brigadni komandant i jedan šef operative).

Rodna struktura u KP-u, u kategoriji policijskih službenika iznosi 12,53% žena i 87,47% muškaraca. Osim što predstavlja nezadovoljavajući nivo, zapošljavanje žena u ovoj instituciji praćeno je problemima u vezi sa ostavkom žena iz KP-a. U skladu sa tim, od ukupnog broja policajki, oko 33.26% ostavilo je posao, u odnosu na 14% muškaraca¹⁰³. Istraživanja su pokazala da bavljenje ovom profesijom stvarna prilično velike poteškoće za žene, što su iznele i one same. U skladu sa time, 33 % žena koje su ostavile posao u KP-u priznalo je da je nivo funkcija koje žene zauzimaju nizak. Ovo pokazuje da je nivo pozicija koje žene zauzimaju takođe nizak. 20% žena koje su dale ostavku priznalo je da institucija ne obezbeđuje odgovarajuće uslove za rad žena. Rad u smenama i često daleko od mesta prebivališta glavni je razlog što mlade žene i sa malom decom daju ostavku na svoj posao u KP-u. Takođe, nedostatak osiguranja života, u uslovima u kojima se rad u policiji smatra prilično opasnim po život još jedan je razlog za ostavke. 9% žena koje su se udaljile iz KP-a priznaje da su vrlo male šanse za unapređenje i podizanje čina u ovoj instituciji. Takođe, 4% žena koje su se udaljile svojom voljom sa svog

¹⁰¹ Norma, Istraživanje i praćenje primene odredbi Zakona o rodnoj ravnopravnosti,

¹⁰² ZSK- Žene i muškarci na Kosovu-2010.

¹⁰³ Podaci pomenuti u ovom odeljku uzeti su iz: Istraživanja koje je sproveo sam KP

posla u KP-u, priznaje da njihovo okruženje nije priklonjeno ženama. Često nedostaje poštovanje između kolega, dodeljivanju dužnosti ili potcenjivanje vrednosti žena. Kada govorimo o rukovodećim funkcijama, jedan od zamenika generalnog direktora policije je žena. 11.9% starešinskog osoblja sa visokim vojnim činovima su žene.

Pitanja od ključne važnosti

- Učešće žena u snagama bezbednosti (KBS) relativno je malo u poređenju sa standardom NATO-a od 10-20%.
- Beleže se dobri ritmovi učešća žena na rukovodećim i funkcijama odlučivanja (35%) u snagama bezbednosti.
- Sektor bezbednosti i dalje se sagledava kao domen muškaraca
- Broj uniformisanih žena u snagama bezbednosti (KBS) iako nizak (8.1%) ima tendenciju rasta.
- Zabrinjava činjenica da je tendencija zapošljavanja žena u KP-u u padu kao posledica ostavki.
- Broj žena sa visokim vojnim činovima u KP-u iznosi 12.5%

II.2.3 Nasilje na rodnoj osnovi

U aktuelnim uslovima urbanizacije, kako žene tako i muškarci u potpunosti su dezorijentisani kada govorimo o njihovim ulogama. Raspad tradicionalne strukture porodice izaziva i unutrašnje konflikte u njenom sklopu, koji su izraženi nasiljem nad ženama i devojčicama. Studije koje su sprovedli NVO-i koji rade u zajednici a koji su povezani sa nasiljem u porodici, iznose da se nasilje na rodnoj osnovi na Kosovu može pripisati tradiciji i kulturi u porodičnim odnosima, ali sa druge strane siromaštvo, nezaposlenost, konzumiranje alkohola i prosto nezadovoljstvo mogu biti faktori koji utiču da se nasilje u porodici izrazi u ovako velikom stepenu.

Nedostatak unifikovanih periodičnih podataka¹⁰⁴ o nasilju u porodici, nas primorava da nastavimo da se pozivamo na studije i rezultate sprovedenih istraživanja, kao osnovu koju možemo upotrebiti da izmerimo ozbiljnost problema nasilja u porodici i nasilja na rodnoj osnovi. Takođe, konsultovanje ovih studija i istraživanja može da nas približi sa realnom situacijom nasilja u porodici na Kosovu.

Aprila 2008. godine, Agencija za rodnu ravnopravnost preuzela je inicijativu da istraži pitanja nasilja u porodici na Kosovu, i istu je realizovala Mreža Grupe žena Kosova (MGŽK) uz podršku UNDP-a, a ovo istraživanje privedeno je kraju izveštajem pod naslovom "Bezbednost počinje u kući". Nalazi ovog istraživanja pokazuju sledeće:

- Na Kosovu je nasilje u porodici jedan od vidova nasilja na rodnoj osnovi, koji u prevashodnom broju slučajeva počinjavaju supruzi ili partneri nad ženama i devojčicama¹⁰⁵.
- Više od trećine anketiranih veruje da "je prirodno da dođe do nasilja kada se par posvađa"¹⁰⁶.
- Seksualno nasilje nije poznato kao nasilje u porodici ukoliko se desi između partnera¹⁰⁷

¹⁰⁴

Podaci dobijeni od Jedinice za nasilje u porodici, za slučajeve prijavljene policiji, MP, ili skloništim, nedovoljni su da se izmeri ovaj fenomen pošto postoji jaka stigmatizacija kada govorimo o prijavljivanju nasilja (prema istraživanjima). Svi se slažemo da se nasilje u porodici prijavljuje na vrlo niskim nivoima.

¹⁰⁵

Bezbednost počinje u kući- ARR - 2008- strana 8, 20

¹⁰⁶

Ibid, strana 18

¹⁰⁷

Ibid, strana 19

- 82% anketiranih izjavilo je da nasilje u porodici smatraju sramotom koja treba da ostane u četirizida¹⁰⁸
- 40% anketiranih koji su doživeli nasilje, izjavilo je da nikome nisu rekli o tome¹⁰⁹.
- Žene koje žive u siromašnim seoskim područjima imaju veću tendenciju da dožive nasilje.
- Institucija koja uživa najveće poverenje žrtava je Kosovska policija, koja istovremeno prima najveći broj prijava slučajeva nasilja.
- Iako se ne mogu dati tačne cifre, priznaje se da programi borbe protiv nasilja u porodici koštaju Vladu Republike Kosovo i poreske obveznike na stotine hiljada evra godišnje.

Iz gore navedenih podataka i percepcija, možemo razumeti da je nasilje u porodici na Kosovu fenomen relativno velikih srazmera. Ovo potkrepljuju i studije procene koje je sproveo nekoliko organizacija u periodu od 1995-2010¹¹⁰.

Uporedba sakupljenih podataka iz studija načinjenih na Kosovu i onih sprovedenih u zemljama u regionu, pokazuje da se slučajevi nasilja u porodici prijavljuju u nedovoljnoj meri. Štaviše, ove slučajeve ne prijavljuju ni žrtve pošto se srame i isto smatraju pitanjem koje treba da ostane u četiri zida.

Izveštaj o praćenju i podaci Kancelarije glavnog državnog tužioca¹¹¹ (za period od 01.01.2011-31.12.2011) pokazuju da je: pružena pomoć u 888 novih slučajeva nasilja u porodici. Od ovog broja:

- 739 slučajeva su slučajevi nasilja u porodici
- 22 slučaja pokušaj nasrtaja
- 23 slučaja nasilje nad decom
- 1 slučaj napuštanja deteta
- 2 slučaja incesta sa decom
- 25 slučajeva seksualnog zlostavljanja
- 38 slučajeva trgovine ljudima (+10 pretpostavljenih slučajeva)

Pitanja od ključne važnosti

- Nasilje u porodici jedan je od vidova nasilja na rodnoj osnovi, koji u prevashodnom broju slučajeva počinjavaju supruzi ili partneri nad ženama i devojčicama
- Uporedba podataka sakupljenih iz studija, ukazuje da se slučajevi nasilja u porodici ne prijavljuju u dovoljnoj meri.
- Odgovor postojećih mehanizama na pojavu nasilja u porodici nije adekvatan.

II.2.4 Žene žrtve seksualnog nasilja tokom rata

Tokom kampanje oružanog nasilja protiv kosovskog življa, između marta – juna 1999, više od 9000 muškaraca, žena i dece, u najvećoj meri etničkih Albanaca, ubijeno je od strane srpskih vojnih snaga. Puno drugih, nasilno je odvedeno iz njihovih kuća u koje se nikada nisu vratili. Žene i devojčice bile su žrtve otmica, silovanja i drugih vidova seksualnog nasilja. Maja 1999.

¹⁰⁸ Ibid, strana 22

¹⁰⁹ Ibid, strana 27

¹¹⁰ "Istraživanje o stepenu nasilja na rodnoj osnovi na Kosovu i uticaj istog na reproduktivno zdravlje" realizovao MGŽK 2008. godine

¹¹¹ Izveštaj koordinatorke za zaštitu žrtava za 2011.

godine, visoki komesar za izbeglice (UNHCHR) ocenio je da broj ljudi koji su proterani iz svojih kuća iznosi 677.000¹¹².

Seksualno nasilje tabu je tema u kosovskom društvu i puno žrtava ne prihvata da se dokumentuje njihov slučaj, te posledično ne postoje tačni podaci o žrtvama seksualnog nasilja tokom rata na Kosovu¹¹³. Nezavisno od toga, uloženi su naponi da se sakupe i registruje niz iskaza o silovanjima počinjenim tokom rata od strane Odbora za zaštitu ljudskih prava i sloboda, koji funkcioniše na centralnom i lokalnom nivou, i od strane Instituta za ratne zločine, koji je obrazovan novembra 2011. Godine pod okriljem Ministarstva pravde. Neki drugi podaci obezbeđeni su putem organizacija koje su pružale različite usluge žrtvama seksualnog nasilja tokom rata¹¹⁴.

Takođe, ima pokušaja da se identifikuju slučajevi i da se odgovori na psiho-socijalne i zdravstvene probleme žrtava, ali ne postoji istinska institucionalna platforma koja bi identifikovala ove osetljive društvene grupe i koja bi im priznala pravo na obeštećenje i adekvatne usluge u skladu sa problemima koje su žrtve doživele kao posledica nasilja.

Pored Suda za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji (ICTY), i Odeljenje pravde UNMIK-a, u partnerstvu sa kosovskim pravosuđem, imao je mandat da krivično goni izvršioce ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida između 1999. i 2008. godine. 2007. godine, jedan domaći tužilac podneo je krivičnu prijavu za ratne zločine koja je sadržala elemente seksualnog nasilja, ali je osumnjičeni oslobođen optužbi.¹¹⁵

Dana 4. juna 2012, Međuministarska radna grupa za suočavanje sa prošlošću i pomirenje, obrazovana je pod okriljem Kabineta premijera kako bi se pozabavila teškim povredama ljudskih prava i drugim teškim povredama međunarodnog humanitarnog prava tokom rata i tranzitnog perioda. Mandat ove radne grupe obuhvata razotkrivanje istine, reparaciju, pravdu i institucionalnu reformu i ima za cilj realizaciju sveobuhvatnog, uključivog i rodno osetljivog pristupa u suočavanju sa prošlošću na Kosovu, usvajanjem Strategije za tranzicionu pravdu.

Pitanja od ključne važnosti

4. Pitanje žrtava seksualnog nasilja tokom konflikta, njihovog pristupa pravima i ratnim reparacijama pitanje je koje je zaobiđeno a koje treba ponovo ozbiljno da se uzme u obzir, zato što će se samo na ovaj način potpomoći slojevi u društvu da prevaziđu njegove posledice.
5. Uloženo je nekoliko napora da se identifikuje broj žrtava seksualnog nasilja tokom rata. Iako cifre iz gledaju konfuzno, ovo ne treba da ograniči preduzimanje mera i uspostavljanje službi za rehabilitaciju žrtava.
6. Do sada, institucije nisu uspele da izrade i primene delotvorne programe za potpomaganje žrtava; institucionalna podrška preživelim i dalje je minimalna ili u nekim slučajevima uopšte ne postoji.

¹¹² Amnesty International april 2012.

¹¹³ Lek za dušu – Reparacija žrtvama seksualnog nasilja tokom rata na Kosovu. Nacrt izveštaja za OHCHR (2013)

¹¹⁴ Ibid- Tabela 6.-Učestalost javljanja seksualnog nasilja na Kosovu

¹¹⁵ Od 2008. godine, izveštaj Amnesty International za Kosovo (Srbija): Izazov poboljšavanja propalog pravosudnog sistema UN-a, strana 63.

III. OCENA PRAVNIH I INSTITUCIONALNIH MECHANIZAMA

III.1 Postojeći pravni okvir i politike

Analiza pravnih mehanizama ispoštovaće načelo hijerarhije pravnih normi na snazi na teritoriji Republike Kosovo. Ova analiza zasniva se na nizu analiza i studija koje su realizovane o primeni zakonodavstva na Kosovu¹¹⁶.

Vlada i Skupština Republike Kosovo izradili su sveobuhvatan zakonski i institucionalni okvir u oblasti ljudskih prava, i posebno u oblasti prava žena, koji su u skladu sa najvišim pravnim aktom Kosova, Ustavom.

III.1.1 Domaći pravni akti koji uređuju različite aspekte Rezolucije 1325

Rodno zakonodavstvo i politike Vlade Republike Kosovo odražavaju proces integracije u Evropsku uniju. U takvom okviru, Kosovo je uključeno u usklađivanje zakonodavstva sa *acquis communautaire*, pravnim nasleđem Evropske unije. Rodna ravnopravnost takođe je jedan od ciljeva i zadataka i sastavni je deo Pakta EU i Povelje o osnovnim pravima EU. Napredak Kosova u oblasti rodne ravnopravnosti i ljudskih prava prati se Godišnjim izveštajima o napretku za Kosovo koje objavljuje EU.

Ustav Republike Kosovo¹¹⁷ garantuje zaštitu ljudskih i prava žena u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima. U članu 7.2. stoji: "Republika Kosovo obezbeđuje jednakost polova kao osnovnu vrednost za razvoj demokratskog društva, jednake mogućnosti učešća žena i muškaraca u politički, ekonomski, društveni i kulturni život i sve ostale oblasti društvenog života". Direktna primena Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, garantovana je ovim Ustavom i ima prioritet, u slučaju oprečnosti, nad odredbama zakona i drugih akata javnih institucija¹¹⁸.

Zakon protiv diskriminacije¹¹⁹ (ZPD), stupio je na snagu septembra 2004. "Svrha ovog zakona je suzbijanje i sprečavanje diskriminacije, unapređivanje delotvorne jednakosti i primena principa jednakog postupanja prema građanima Kosova pred zakonom." Vlada je obavezna da pruži informacije u vezi sa Zakonom protiv diskriminacije dok su posebne obuke održane za sudije i tužioce o praktičnoj i doslednoj primeni ZPD-a. Zakon zabranjuje direktnu i indirektnu diskriminaciju i predviđa sve oblike javljanja diskriminacije, kao što su: uznemiravanje, viktimizacija i segregacija. Važno je naglasiti da delokrug ovog zakona pokriva ne samo javne već i privatne institucije, uključujući radnje ili odsustvo radnji drugih pravnih lica (član 4). U procesu primene Zakona, Kabinet P je doneo AU br. 2006/04 o primeni Zakona protiv diskriminacije. Ovaj AU ima za cilj da uspostavi praktična pravila, da stvori strukturne i fizičke olakšice koje su neophodne za primenu zakona i za unapređenje ravnopravnog postupanja.¹²⁰

¹¹⁶ MGŽK "Izveštaj o praćenju primene Rezolucije 1325"; (OEBS) "Praćenje primene zakona koji dotiču ljudska i manjinska prava na Kosovu" kao i Norma "Istraživanje i praćenje primene odredi Zakona o rodnoj ravnopravnosti".

¹¹⁷ Ustav Republike Kosovo, http://assembly-kosova.org/common/docs/Kushtetuta_sh.pdf

¹¹⁸ Član 22, Ustav Republike Kosovo. Poglavlje 2 Ustava Republike Kosovo (Prava i osnovne slobode) predviđa:

1. Ljudska prava i osnovne slobode su neodvojiva, neotuđiva i neosporiva i čine osnov pravnog reda Republike Kosovo.
2. Republika Kosovo štiti i garantuje ljudska prava i osnovne slobode, predviđene ovim Ustavom.
3. Svi su dužni da poštuju prava i osnovne slobode ostalih.
4. Ustavom utvrđena prava i osnovne slobode važe i za pravna lica, onoliko koliko su izvodljiva

¹¹⁹ Zakon protiv diskriminacije, br. 2004/3, http://assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2004_3_al.pdf

¹²⁰ Vidi odeljak: Analiza institucionalnih mehanizama"

Zakon o rodnoj ravnopravnosti¹²¹ stupio je na snagu 7. juna 2004. Ovim Zakonom štiti se, tretira i uspostavlja ravnopravnost između polova, kao suštinska vrednost demokratskog razvoja kosovskog društva, uz mogućnost ravnopravnog učešća žena i muškaraca i njihov doprinos u političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom razvoju i u svim drugim oblastima društvenog života". ZRR predviđa standarde za postizanje rodne ravnopravnosti, i dodeljuje odgovornosti za postizanje ove ravnopravnosti između institucija, skupštine, vlade i ministarstava i opština uključujući i građansko društvo. Zakon predviđa niz pravnih mera za postizanje realne ravnopravnosti žena i muškaraca u društvu. Daje posebnu prednost ženskom polu koji ranije nije uživao ravnopravna prava sa drugim polom (član 2.9). Takođe, Zakon predviđa meru od 40 procenata učešća jednog pola u posebnim društvenim oblastima, kao uslov za postizanje rodne ravnopravnosti u javnom zastupanju (član 2.12).

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, usvojen je u Skupštini 1. jula 2010. Zakon podvlači posebne mere za zaštitu žrtava nasilja u porodici, stvaranje uslova odgovarajuće zaštite žrtava, podršku i rehabilitaciju istih, i sa druge strane, mere za kažnjavanje nasilnika. Zakon je izrađen nakon studijskog rada građanskog društva u cilju identifikovanja zakonskih praznina u Uredbi UNMIK-a kao i izazova i poteškoća koje su se javile za njegovu primenu u praksi. Zakon uređuje i način međusobnog dejstva i koordinacije svih aktera odgovornih za primenu Zakona.¹²²

Zakon o statusu i pravima heroja, invalida, veterana i pripadnika Oslobodilačke vojske Kosova i porodica ratnih žrtava. Koji je stupio na snagu krajem 2011. Svrha ovog zakona je "da predvidi status i finansijsku podršku za kategorije proizašle iz rata, penzijama i specijalnim beneficijama." Kategorije korisnika iz ovog zakona obuhvataju "civilne žrtve, civile onesposobljene tokom rata i porodice lica uzetih za taoce ili civila nestalih tokom rata." Ne pominju se konkretno preživeli seksualnog nasilja ili mučenja tokom rata kao zasebna kategorija žrtava ili ratnih zarobljenika (u slučajevima kada su žene uzimane za taoce tokom rata). Posledično, grupe korisnika državnih beneficija uglavnom su ratni veterani i politički zatvorenici muškog pola ili porodice palih boraca, dok se u potpunosti zapostavljaju prava preživelih žrtava seksualnog nasilja i mučenja tokom rata, koje su uglavnom ženskog pola.

Zakon o opštim izborima u Republici Kosovo¹²³, jedan je od zakona koji podstiče i obezbeđuje rodnu zastupljenost u javnim institucijama na Kosovu, predviđajući kvotu od 30 procenata za rodnu zastupljenost u zakonodavnim organima kako na centralnom tako i na lokalnom nivou (član 111.6).

Zakon o javnoj službi Republike Kosovo¹²⁴ promovise načelo rodne ravnopravnosti (član 1.9), pružajući podjednake uslove i mogućnosti za učešće u javnoj službi u institucijama centralne i opštinske administracije obema polovima i zabranjuje svaki vid diskriminacije (član 4). Bez obzira na isto, za razliku od sankcionisanja uključenosti zajednica u javnu službu, koja je predviđena kvotom od 10 procenata (član 11), ovakva kvota ne predviđa se za rodnu ravnopravnost ovim zakonom.

¹²¹¹²¹ Zakon o rodnoj ravnopravnosti, br. 2004/2, http://assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2004_2_al.pdf¹²²¹²² Bezbednost počinje u kući.¹²³¹²³ Zakon o opštim izborima u Republici Kosovo, br. 03/L-073, http://assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2008_03-L073_al.pdf¹²⁴¹²⁴ Zakon o javnoj službi Republike Kosovo, br. 03/L-149 <http://ks.gov.net/gazetazyrtare/Documents/Ligji%20per%20sherbimin%20civil%20%28shqip%29.pdf>

Zakon o policiji, usvojen u Skupštini Kosova 20. februara 2008, zasnovan je na važnim načelima koja poštuju rodnu ravnopravnost i borbu protiv diskriminacije uključivanjem žena u policijske snage. Zakon takođe predviđa mere za zaštitu žena u KP koje žive u specifičnim uslovima i olakšice u vezi sa drugim stanjem ili porođajem. Takođe, u zakonu dolazi do izražaja načelo koje pojašnjava pitanja u vezi sa uznemiravanjem na radnom mestu i uređuje postupke izveštavanja i odgovornosti Komande u ovim slučajevima.

Zakon o Kosovskim bezbednosnim snagama i Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti, usvojeni su u Skupštini dana 13. marta 2008.

III.1.2 Politike, strategije i akcioni planovi Vlade Republike Kosovo

Kosovski program za rodnu ravnopravnost (KPRR) (2008-2013). 2008. godine Vlada Kosova je Odlukom br. 07/17, 24.04.2008, usvojila Kosovski program za rodnu ravnopravnost (2008-2013).

Usvajanjem KPRR-a, Vlada ispunjava obavezu iz člana 4.4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti, obaveze proizašle iz APEP-a, odnosno tačke 39 (Definisati i usvojiti sve programe vlade za unapređenje prava žena na Kosovu) i tačke 116 (Primeniti Zakon o rodnoj ravnopravnosti. Obezbediti prevlast prava žena u svim postojećim politikama i zakonodavstvu).

Takođe vredi istaći da je ovom radnjom Vlada RK-a počela sa realizacijom ciljeva predviđenih Milenijumskim ciljevima–MDG-i, rezolucija koja je potpisana od strane Skupštine Kosova, odnosno Radnjom III MDG-a – “Unapređenje rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena i devojčica”.

Na osnovu Zakona o rodnoj ravnopravnosti, Uredbe UNMIK-a br. 2004/18, od dana 7. 06. 2004, Vlada Kosova odgovorna je za izradu KPRR-a, dok je ARR predvodio proces u svojstvu koordinacionog sekretarijata.

KPRR je strateški dokumenat koji predviđa cilj, zadatke, politike i glavne aktere koji su odgovorni da primenjuju rodnu ravnopravnost u svim oblastima društvenog i privrednog života žena i muškaraca na Kosovu, u periodu od 2008 -2013. Vredi istaći da KPRR sadrži Akcioni plan sa 8 strateških ciljeva i budžetskim troškom.

Kosovski program za borbu protiv nasilja u porodici i Akcioni plan za period od 2011-2014. Program je usvojen Odlukom Vlade br. 08/34, 25.08.2011.. Ovo je program Vlade Kosova koji predviđa strateški i konkretan cilj borbe protiv nasilja u porodici i nasilja izvršenog na rodnoj osnovi. Program predviđa niz mera odvojenih u 3 stuba i detaljno navodi aktivnosti, dužnosti i odgovornosti za kosovske institucije u domenu sprečavanja i suzbijanja fenomena, istovremeno u cilju integrisanja i rehabilitacije njenih žrtava. Vlada Republike Kosovo usvojila je predlog ARR-a za imenovanje nacionalnog koordinatora i za osnivanje Koordinacione grupe za praćenje primene Akcionog plana Kosovskog programa za borbu protiv nasilja u porodici u periodu od 2011-2014. –Koordinaciona grupa sastavljena je od zamenika ministara – a zamenik ministra pravde imenovan je za nacionalnog koordinatora za praćenje primene ovog plana.

Cilj br. 1 KPRR-a “Širenje vrednosti i praksi koje promovišu rodnu ravnopravnost, zaštitu prava i osnaživanje žena”, u vezi je sa:

4. **Uticaj 1 AP R 1325**, “Povećano učešće žena u odlučivanju i u procesima izgradnje i očuvanja mira - Rezultat 1.2- Izrađene afirmativne politike i postupci za povećavanje broja žena u spoljnoj službi i mirovnim misijama RKS-a.”
5. **Rezultat 2.3-** “Podignuti kapaciteti u bezbednosnim strukturama za promovisanje žena lid erki i upravnika i očuvanje broja žena u ovim strukturama”.
6. **Rezultat 3.4-** “Stvoreni programi za ekonomsko osnaživanje žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom”.

Strateški cilj 3 KPRR-a “Poboljšavanje zdravlja devojčica i žena povećavanjem odgovora zdravstvenog sistema na njihove zdravstvene potrebe” povezan je sa:

2. **Rezultat 3.3-** Unapređen pristup pravosuđu žrtava seksualnih zločina u vezi sa konfliktom/ratom kao i njihova psiho-socijalna i zdravstvena rehabilitacija.

Strateški cilj 4 KPRR-a “Ekonomsko osnaživanje žena i devojčica” u vezi sa:

2. **Rezultat 3.4-** “Stvoreni programi za ekonomsko osnaživanje žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom”.

Strateški cilj 5 KPRR-a “Poboljšavanje socijalne situacije ugroženih žena, povećavanjem njihovog pristupa kvalitetnim socijalnim uslugama” u vezi sa:

2. **Rezultat 3.3-** Unapređen pristup pravosuđu žrtava seksualnih zločina u vezi sa konfliktom/ratom kao i njihova psiho-socijalna i zdravstvena rehabilitacija.

Strateški cilj 8 KPRR-a “Postići ravnopravno učešće oba pola u odlučivanju o svim važnim pitanjima u društvu” u vezi sa:

2. Uticaj 1 AP R 1325, “Povećano učešće žena u odlučivanju i u procesima izgradnje i očuvanja mira - **Rezultat 1.2-** Izrađene afirmativne politike i postupci za povećavanje broja žena u spolnoj službi i mirovnim misijama RKS-a.”

Strategija i NAP za borbu protiv trgovine ljudima (2011-2013). Jula 2008. godine Vlada Republike Kosovo usvojila je Nacionalnu strategiju i akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima u periodu od 2008-2011. Zamenik ministra Ministarstva unutrašnjih poslova predviđen je za nacionalnog koordinatora za primenu strategije i uopšteno za pitanja trgovine ljudima. 2011. godine nakon ocene izveštaja o praćenju primene Strategije u periodu od 2010-2011, Vlada Republike Kosovo usvojila je Strategiju za period od 2011-2013.

Uz sav ostvaren napredak, pred Policijom i MUP-om ostaje jedan broj izazova, posebno kada govorimo o daljem poboljšavanju kapaciteta KP da suzbije organizovani kriminal na osnovu koncepta ‘policije vođene obaveštajnim saznanjima’, kao i da odigra proaktivniju ulogu u borbi protiv kriminala. Takođe, ostaje jedan broj izazova u sklopu unutrašnjih administrativnih kapaciteta i u upravljanju teškim procesom restrukturiranja. Dodatan problem za KP ostaju i političke okolnosti koje onemogućuju direktnu saradnju sa međunarodnim agencijama bez podrške EULEX-a.¹²⁵

Akcioni plan za ekonomsko osnaživanje žena, nalaže dalju primenu razvojne rodne i ženske politike, konvencija, zakona i programa. U okviru konteksta Kosovskog programa za rodnu ravnopravnost, u konkretnom smislu Akcioni plan osmišljen je tako da predvodi zainteresovane strane da:

- ubrzaju primenu i napredovanje Politike za rodni razvoj i razvoj žena;
- ubrzaju realizaciju angažovanja na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena;
- integrišu rodna pitanja u makro i sektorske politike;
- se povežu sa partnerima i građanskim organizacijama;
- prošire koordinaciju, odgovornost, praćenje, procenu i istraživanje.

¹²⁵

Akcioni plan za evropsko partnerstvo za 2012.

Akcioni plan za borbu protiv diskriminacije. Oktobra 2005, Vlada Kosova usvojila je Sveobuhvatan akcioni plan za primenu Zakona protiv diskriminacije u periodu od 2005–2007. Decembra 2008. godine, vlada je usvojila Strategiju i akcioni plan za ljudska prava na Kosovu za period od 2009–2011, koji između ostalog predviđa i izradu novog akcionog plana za primenu Zakona protiv diskriminacije.

III.1.2 Međunarodni pravni akti

Niz međunarodnih akata i konvencija¹²⁶, sačinjava pravnu osnovu za izradu adekvatnog zakonodavstva

- Konvencija Ujedinjenih nacija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena CEDAW, i posebno Opšta preporuka br. 19, koja zahteva eksplicitno da država u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom preuzme odgovornost kako bi sprečila, istražila i kaznila akte nasilja nad ženama, bez obzira na to da li je ove radnje počinila država ili njeni državljani (član 9).
- Još jedan međunarodni akt primenjiv u kosovskom zakonodavstvu jeste Evropska konvencija o ljudskim pravima (EKLJP), koja zahteva da države preduzmu efikasne mere za suzbijanje nasilja u porodici.
- Platforma za akciju iz Pekinga u oblasti nasilja u porodici, preporučuje preispitivanje zakonodavstva i preduzimanje neophodnih mera za stvaranje odgovarajućih mehanizama koji obezbeđuju zaštitu svih žena od nasilja u porodici što treba da se tretira kao krivično delo kažnjivo zakonom (član 69).

Lako Kosovo nije u sastavu Evropske unije, vrlo brzo će se od istog zahtevati niz obaveza u pravcu priznanja, usklađivanja zakonskog okvira i struktura u pravosudnom sistemu sa standardima EU, kao što su:

- Dokumenta o ljudskim pravima koja se pozivaju na načela povelji Ujedinjenih nacija i druga dokumenta u skladu sa kojima je nasilje izvršeno nad ženama nasilje nad osnovnim ljudskim pravima. Kao takve pominjemo EKLJP¹²⁷, Evropsku socijalnu povelju, Evropsku konvenciju o sprečavanju mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.
- Instrumente Evropske unije- potpisivanje MSA dovodi do niza obaveza u smeru priznavanja, harmonizacije pravnog okvira i struktura pravosudnog sistema sa ovim standardima. EU je tretirao rodnu ravnopravnost nizom direktiva, rezolucija, preporuka i akata koje su doneli Savet Evropske unije, Evropska komisija i Evropski parlament.

Pitanja od ključne važnosti

- Kosovo ima relativno dobar zakonski okvir za unapređenje učešća žena u javnom životu i zaštiti i sprečavanju nasilja nad njima.
- Nezavisno od prisustva ovih pravnih mehanizama, napredak u njihovoj primeni bio je neredovan i spor
- Često nedostaju resursi (finansijski, materijalni i ljudski) za primenu ovih zakona i podzakonskih akata
- Ratifikovanje međunarodnih konvencija nije praćeno drugim merama za popunjavanje domaćeg zakonodavstva.
- Postoje neki zakoni koji nedostaju u nacionalnom zakonodavnom okviru, kao što je "Zakon o radu", Zakon o zdravstvenom osiguranju itd.
- Kao programi i među-sektorske strategije, svi programi i akcioni planovi imaju posledice na niz institucija. Izazov u njihovoj realizaciji leži u koordinaciji institucija. Analize ukazuju da se često ovi planovi ne realizuju zbog odsustva među-institucionalne koordinacije.
- Praćenje akcionih planova često ostaje na papiru. Vrlo malo se razmišlja i reaguje na izveštaje o praćenju, u smislu nerealizovanih mera i radnji.

¹²⁶

Uzeto iz pripremnih poslova obavljenih marta 2008, pouke izvučene iz Plana za period od 2005-2007.

¹²⁷

Vidi Aneks "Zakonski akti"

III.2 Institucionalni mehanizmi

Na Kosovu postoji niz javnih, privatnih i institucija građanskog društva, čija je misija promovisanje rodniha pitanja, zaštite ljudskih prava i osnaživanja žena. Zarad ove analize, usredsredićemo se na institucije na centralnom nivou, pošto dužnosti i odgovornosti podređenih institucija proizilaze iz dužnosti centralnih institucija.

III.2.1 Domaće institucije

Skupština Republike Kosovo. U skladu sa ustavnim odredbama, Skupština je zakonodavna institucija Republike Kosovo odabrana direktno od naroda¹²⁸. Član 71.2. Ustava predviđa "Sastav Skupštine Kosova će poštovati polnu jednakost, koja je u saglasnosti sa međunarodnim načelom"¹²⁹. Skupština može obrazovati komisije za posebna pitanja. Postoje dva odbora u Skupštini Republike Kosovo koja treba da promovišu i pomognu u primeni Rezolucije 1325. Odbor za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije i Odbor za unutrašnje poslove i bezbednost. Odbor za unutrašnje poslove i bezbednost zadužen je za angažovanje, razvoj i nadzor politika i strategija o unutrašnjoj bezbednosti. Takođe, ovaj Odbor odgovoran je za razradu i primenu bezbednosnih standarda, pokretanje bilateralnih i multilateralnih sporazuma, upravljački nadzor i izdavanje lične dokumentacije i putnih isprava i da prati regionalnu saradnju u oblasti bezbednosti i zaštite protiv organizovanog kriminala i terorizma.

Savet bezbednosti Republike Kosovo. U skladu sa ustavnim odredbama, Savet bezbednosti Republike Kosovo u saradnji sa predsednikom Republike Kosovo i Vladom, priprema strategiju bezbednosti Republike Kosovo. Zakon predviđa "Obrazovanje Kosovskog Saveta bezbednosti i njegovu misiju"¹³⁰.

Vlada Republike Kosovo odgovorna je za primenu zakona i državnih politika i podložna je skupštinskom nadzoru. Zakon o rodnoj ravnopravnosti u članu 4.7 predviđa "Dužnost je i odgovornost vlade i ministarstava da se u oblasti rodne ravnopravnosti bave promovisanjem i garantovanjem ravnopravnih rodniha prava".

Agencija za rodnu ravnopravnost – Vlada Republike Kosovo je Odlukom br. 5/131 od dana 1. februara 2005. obrazovala Kancelariju za rodnu ravnopravnost, kao poseban organ Vlade Kosova u skladu sa članom 5.1 Uredbe UNMIK-a br. 2004/18, od dana 7. juna 2004, o proglašenju Zakona o rodnoj ravnopravnosti usvojenog od strane Skupštine Kosova (Zakon br. 2004/2).

Odlukom Vlade Kosova br. 03/2006 od dana 12.07.06 Kancelarija za rodnu ravnopravnost od 1. septembra 2006. postaje Agencija za rodnu ravnopravnost, u sklopu Kabineta premijera. Agencija za rodnu ravnopravnost ima mandat da primenjuje i prati primenu Zakona o rodnoj ravnopravnosti promovišući podjednake vrednosti i mogućnosti bez obzira na rodnu pripadnost. Platforma rada: Kosovski program za rodnu ravnopravnost usvojen od strane Vlade RK-a

¹²⁸ Funkcija Skupštine uređuje se poglavljem IV (Skupština Republike Kosovo) Ustava Republike Kosovo.

¹²⁹ Član 71 (Kvalifikacije i polna jednakost) –Ustav Republike Kosovo.

¹³⁰ Član 127 (Kosovski savet za bezbednost), Ustav Republike Kosovo, KSB ima savetodavnu ulogu u svim pitanjima u vezi sa bezbednošću Kosova i njegov doprinos regionalnoj stabilnosti, preporučuje politike i strategije bezbednosti i treba da pruži informacije i ocene bezbednosne situacije na Kosovu, kako bi omogućio Vladi Republike Kosovo da donese odgovarajuće odluke u vezi sa bezbednosnim pitanjima

Odlukom br. 7/17 od dana 24. 04. 2008. Odluka obavezuje institucije Republike Kosovo za njegovu primenu. Agencija je odgovorna da promoviše podjednako učešće žena i muškaraca u svim oblastima, političkog, ekonomskog, socijalnog i kulturnog života kao značajan faktor funkcionisanja demokratskih institucija. Kao što to predviđa Zakon o rodnoj ravnopravnosti, ARR tokom obavljanja svojih dužnosti u vezi sa rodnim pitanjima koordiniše svoje aktivnosti sa službenicima za rodnu ravnopravnost u ministarstvima i opštinama.

Službenici za rodnu ravnopravnost. Imenovani u svim ministarstvima i opštinama. Oni su odgovorni za izradu i primenu politika i aktivnosti za promovisanje rodne ravnopravnosti i nadzor primene Zakona o rodnoj ravnopravnosti i strateških politika rodne ravnopravnosti kao što su KPRR, Program za borbu protiv nasilja u porodici, Akcioni plan za ekonomsko osnaživanje itd.

Međuministarski savet za rodnu ravnopravnost. Članom 4.9. ZRR-a predviđa se da Vlada treba da obrazuje međuministarski savet, u čijem članstvu se nalaze službenici za rodnu ravnopravnost ministarstava. Odlukom br. 05/157 Vlade Kosova usvaja se Uredba br. 01/2006 o osnivanju, ovlašćenjima i dužnostima Međuministarskog saveta za rodnu ravnopravnost. Ovom uredbom uređuju se ovlašćenja i dužnosti Međuministarskog saveta za rodnu ravnopravnost. Glavni izvršni službenik Agencije za rodnu ravnopravnost nalazi se na čelu Saveta i ima za cilj da koordinira aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti.

Kosovske bezbednosne snage (KBS). U skladu sa ustavnim odredbama, Kosovske bezbednosne snage nacionalne su bezbednosne snage Republike Kosovo i mogu poslati svoje pripadnike van zemlje u potpunom skladu sa njihovim međunarodnim odgovornostima¹³¹. Imajući u vidu da Rezolucija 1325 ukazuje na značaj uključivanja rodne perspektive u mirovne operacije, treba imati u vidu i zahtev koji predviđa Rezolucija 1325 da vojno i civilno osoblje koje se bude slalo u ove misije bude obučeno o ovim pitanjima od strane samim država članica.

Kosovska policija obrazovana je Zakonom br. 03/L-035, usvojenim u Skupštini Republike Kosovo, kao javna služba u sklopu delokruga Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) i pod kontrolom i nadzorom generalnog direktora Policije, koga imenuje premijer. Policija Republike Kosovo snosi odgovornost za očuvanje reda i javne bezbednosti na celoj teritoriji Republike Kosovo.

Ombudsman. Ustav Republike Kosovo u članu 132, predviđa da je ombudsman nezavisna institucija, na ustavnom nivou, koja ima sledeća ovlašćenja:

3. Ombudsman nadgleda i štiti ljudska prava i slobode pojedinaca od nezakonitih i nepropisnih radnji ili odsustva radnji javnih vlasti.
4. Svaki organ, institucija ili drugi organ, koji obavlja legitimnu vlast u Republici Kosovo, dužan je da odgovori na zahteve ombudsmana i da mu/joj podnese svu dokumentaciju i informacije tražene u skladu sa zakonom.

Kosovski institut za pravosuđe, obrazovan je Zakonom br. 02/L-25, kao nezavisan profesionalan organ koji uživa status pravnog lica, i koji deluje u saradnji sa Sudskim i Tužilačkim savetom Kosova ili institucijama koje naslede njegove odgovornosti za koordinaciju potreba za stručnim usavršavanjem kosovskih sudija i tužilaca, za osposobljavanje kandidata za sudije i tužioce, kao i za druga pitanja u vezi sa sudskim sistemom na Kosovu.

¹³¹ Član 126 (Kosovske bezbednosne snage)- Ustav Republike Kosovo.

Imajući u vidu zakonske odgovornosti predviđene Zakonom o osnivanju Kosovskog instituta za pravosuđe, KIP je glavna institucija odgovorna za:

- e) usavršavanje nosilaca i potencijalnih nosilaca funkcije sudija i tužilaca;
- f) posebno kurseve obuke za napredovanje sudija i tužilaca;
- g) kurseve za osnovno usavršavanje sudija, i
- h) kurseve za usavršavanje drugih stručnih lica u oblasti pravosuđa koje identifikuje KIP.

Agencija za besplatnu pravnu pomoć prva je institucija za pružanje pravne pomoći na Balkanu, koju finansira država. Besplatna pravna pomoć podrazumeva pružanje saveta i informacija licima koja se kvalifikuju i koja su finansijski odgovarajuća u vezi sa njihovim pravima i pravnim sredstvima. Takođe, obuhvata besplatno zastupanje stranaka na sudu i pri upravnim organima, kao i pravnu pomoć u izradi dopisa i podnesaka, postupcima uključujući posredovanje i alternativno rešavanje sporova. Ovu uslugu finansira Vlada Kosova kako bi se građanima Republike Kosovo omogućio pristup pravosuđu, kada za to nemaju materijalnih mogućnosti i kako bi se osiguralo da materijalna nemogućnost nikada ne bude uzrok da se nekom građaninu prekrše prava.¹³²

III.2.2 Međunarodne organizacije

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS). Misija OEBS-a na Kosovu ima poseban zadatak da se pobrine da sve zajednice imaju podjednak pristup svim odredbama zagarantovanim različitim institutima kosovskih institucija. To znači da Misija treba da pomogne u prenosu odgovornosti na kosovske institucije kako bi se zagarantovalo potpuno poštovanje ljudskih prava, te je u tom smeru dužna da funkcioniše u skladu sa odredbama Rezolucije 1325/133.

Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP). UNDP je prisutan na Kosovu od 1999. Mandat UNDP-a obuhvata izgradnju kapaciteta u zajednici stručnjaka i domaćim institucijama, kako bi se potpomogle institucije Republike Kosovo u pripremi i izradi politika i u njihovoj primeni. U posebnom fokusu UNDP-a jeste osnivanje partnerstava između donosilaca odluka, medija, građanskog društva i javnog mnjenja, o pitanjima u vezi sa ljudskim razvojem na Kosovu.

UNWOMEN, pruža tehničku pomoć i finansijsku podršku programima i strategijama koje podstiču osnaživanje žena i rodnu ravnopravnost. UNWOMEN je prisutan na Kosovu od avgusta 1999. U sklopu organizacija Ujedinjenih nacija, UNWOMEN radi kao međuvladina organizacija, koja se povezuje i sarađuje sa vladom i građanskim društvom. Od 2005. godine promovise UNSCR 1325 i podržava primenu ove rezolucije na Kosovu i u regionu. Doprinela je uključivanju rodne ravnopravnosti u sektor bezbednosti i pravosuđa, posebno Kosovske policije, podržavanjem organizacija žena u njihovim nastojanjima za zalaganje i razvila je njihove kapacitete u domenu ljudskih prava žena i izgradnje mira i bezbednosti.

2008. godine, nakon niza konsultacija sa glavnim stranama angažovanim u sektoru bezbednosti na Kosovu i poznajući značaj sagledavanja bezbednosti kroz rodni objektiv kao i potrebe da se radnje koordiniraju tako da odgovorimo na pretnje bezbednosti žena, UN Women je obrazovao Koordinacijsku grupu za bezbednost i rodna pitanja (KGBR). Zbog višestranog članstva i različitog mandata svake organizacije, Grupa je zapravo neformalna mreža. Od početka 2008,

¹³² <http://gazetazyrtare.rks-gov.net/Documents/Ligji%20per%20ndihme%20juridike%20falas%20%28shqip%29.pdf>

KGBR je sproveo niz aktivnosti sa ciljem da unaprede načela Rezolucije Saveta bezbednosti UN-a 1325, i nedavno da se založi za prava žena na Kosovu, sa posebnim fokusom na oblasti rodni pitanja i bezbednosti¹³⁴. Na čelu sa organizacijom UN Women¹³⁵, Grupa obuhvata predstavnike kosovskih institucija (Agencija za rodnu ravnopravnost, Kosovska policija, savetnicu za rodnu ravnopravnost pri Kosovskim bezbednosnim snagama, Ministarstvo pravde), organizacije žena¹³⁶ i međunarodne organizacije. (UNMIK, UNDP, UNICEF, UN-HABITAT, OHCHR., UNFPA, SZO, UNOPS, UNHCR, UN Women, EU Office, EULEX, NATO/KFOR i OEBS).

OHCHR, kancelariji visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava (OHCHR), kao delu Sekretarijata Ujedinjenih nacija, dat je jedinstveni mandat promovisanja i zaštite svih ljudskih prava. OHCHR je prisutan na Kosovu još od 1998.

III.2.3 Građansko društvo se zalaže za Rezoluciju 1325

Organizacije građanskog društva izvanredno se zalažu za promovisanje i praćenje primene Rezolucije 1325 na Kosovu. One su pripremile niz izveštaja u vezi sa pitanjem promovisanja žene i konkretno u vezi sa primenom Rezolucije 1325 na Kosovu. One su takođe aktivno lobirale za uključivanje glasova žena u velikom broju institucija, između ostalog u sektoru bezbednosti ili odlučivanja i ostvarivale su uspešnu saradnju sa kosovskim institucijama za uključivanje rodne perspektive u razvojne programe i politike.

Jedna od karakteristika koja ističe građansko društvo na Kosovu jeste umrežavanje organizacija i NVO-a žena, koje rade u koordinaciji, pružajući svoje ljudske i kapacitete za lobiranje kako bi se podigla svest žena o njihovoj ulozi u razvoju društva. Sa druge strane, vredi napomenuti i njihovu emancipujuću ulogu u vezi sa institucijama na centralnom i lokalnom nivou, kako bi rodno pitanje bilo uvršćeno u vladine politike i programe.

Jedna od najreprezentativnijih organizacija je Mreža Grupa žena Kosova (MGŽK), obrazovana 2000. godine. Mreža grupiše 87 organizacija žena koje zastupaju sve etničke grupe i različite zajednice na Kosovu. Članice mreže dolaze iz širokog raspona socijalnih sektora, uključujući prosvetu, ekonomski razvoj, psiho-socijalne službe, posebne potrebe, izgradnju kapaciteta, istraživanja i rodne studije, grupe koje rade oko nasilja na rodnoj osnovi i grupe koje vrše usluge zalaganja i pravne pomoći.

PRAĆENJE I PROCENA –ORGANI ZA PRAĆENJE

Kompleksnost rezultata i mera kojima se bavi Akcioni plan, predviđa prirodu ovog strateškog dokumenta, kao što je složen i međudisciplinski Akcioni plan, čija primena zahteva koordinaciju velikog broja institucija, državnih i nedržavnih organa. Na isti način rada kao što je to bio slučaj kada je rađeno na pripremi i sastavljanju Nacionalnog akcionog plana, njegova primena zahtevaće angažovanje institucija Vlade Republike Kosovo, građanskog društva i podršku međunarodnih partnera. Sa druge strane, učešće velikog broja aktera u primeni zahtevaće stvaranje jedne jedinice za koordinaciju i praćenje primene Akcionog plana. Ovo je predviđeno Odlukom zamenice premijera Kosova, gđe Mimoza Kusari-Lila, br. 560 od dana 20. 02. 2012. gde je ARR predviđen kao institucija odgovorna za praćenje primene AP-a.

Pitanja od ključne važnosti

- Institucionalni mehanizmi treba da učestvuju tokom procesa izrade NAP-a kako bi se uvrstili u aktivnosti koje treba da se sprovedu a koje će odgovoriti na izazove
- PODIZANJE kapaciteta za praćenje
- Izrada niza pokazatelja koji će omogućiti merenje uticaja i učinka institucija u postizanju rezultata AP-a
- Budžet institucija posebno je kritičan, bez dodeljenog budžeta nećemo uspeti da imamo realan plan. Iz tog razloga institucije treba da znaju svoje godišnje i srednjoročne budžete.
- Uključivanje interesnih grupa (žena) važno je u ovom procesu.
- Kapaciteti organizacija i institucija nosilaca ovog procesa su ograničeni, njihovi ljudski i materijalni kapaciteti treba da se podrže od strane međunarodnih organizacija.
- Međunarodne organizacije treba da stave na znanje njihove planove i prioritete, kako bi koordinirali rad sa domaćim organizacijama.
- U nekim slučajevima, planovi rada službenika za rodnu ravnopravnost u institucijama (posebno na lokalnom nivou) nisu pokriveni budžetom, što otežava realizaciju konkretnih dužnosti ovih jedinica, ali i realizaciju aktivnosti predviđenih strateškim planovima i programima.

¹³⁴ <http://www.womensnetwork.org/documents/20130204172508113.pdf>

¹³⁵ UN Women takođe obavlja ulogu Sekretarijata KGBR-a

¹³⁶ U članstvu KGBR-a nalaze se QKSGj, Kvina till Kvina.

VI. AKCIONI PLAN ZA PRIMENU REZOLUCIJE 1325 "ŽENE, MIR I BEZBEDNOST"

Ukupni troškovi 1.667.260 E

Nepokriveni troškovi 830.327 E

Uticaj 1. Povećano učešće žena u odlučivanju i u procesima izgradnje i očuvanja mira

Pokazatelj 1.a

Procenat žena i devojaka izabranih na rukovodeće i upravljačke položaje na centralnom i lokalnom nivou.

Polazna osnova: 13.1%

Cilj: 20%

Pokazatelj 1.b

Procenat žena koje učestvuju u mirovnim misijama i u spoljnoj službi

Polazna osnova: 20% u spojnoj službi i mirovnim misijama

Cilj: 30% u spojnoj službi i mirovnim misijama

Rezultati i aktivnosti	Polazni i ciljni pokazatelji	Institucija koja je nosilac ili partner u primeni	Godina realizacije	Cena koštanja i pokrivenost troškova	Sakupljanje podataka i izvori podataka
Rezultat 1. 1. Institucije na centralnom i lokalnom nivou podigle kapacitete za primenu Rezolucije 1325, uključivanjem rodne perspektive u izradu i primenu politika kao i u budžetski proces.	Pokazatelj 1.1. Broj nacrti dokumenata politika sa konkretnim ciljevima i rodnim pokazateljima Polazna osnova: 7 strateških dokumenata predviđa rodne ciljeve i pokazatelje ¹² Cilj: Svi novi nacrti strategija vlade i akcionih planova imaju rodne ciljeve i pokazatelje	ARR MSP, MLU, Opštine	2013- 2015.	22,980 E 9,607 E pokriven trošak 13,373 nepokriven trošak	Analiza novih politika, strateških dokumenata i akcionih planova
Aktivnost 1.1.1 Realizacija jednog istraživanja o uključuenosti žena (njihovoj ulozi i	Pokazatelj 1.1.1 Istraživački dokument o ulozi žena u vladi na centralnom i lokalnom nivou na raspolaganju je,	Nosilac ARR	2013.	9,607 E Pokriven	Izveštaj o istraživanju

¹ PKBGJ, Strategija borbe protiv trgovine ljudima, Strategija obrazovanja, Strategija borbe protiv nasilja u porodici, Strategija za razvoj, Strategija za KBS

² Tačno navesti broj dokumenata i naziv.

položaju) u centralnim i lokalnim institucijama, u političkim strankama i o rodnoj osjetljivosti u izradi i primeni politika i budžeta.	pregledan je od strane kolega i raspodeljen. Polazna osnova: Ne postoje ažurirani podaci. Cilj: Dokumentat o istraživanju na raspolaganju, razmotren od strane kolega i raspodeljen ključnim akterima u vladinom i nevladinom sektoru.	Partneri: MF, MLU, opštine, donatori, grupe stručnjaka građansko društvo		trošak	Lista mesta gde je raspodeljeno istraživanje Objavljivanje istraživanja na veb stranici
Aktivnost 1.1.2 Obuka stranačkih foruma žena (devojaka) i omladinskih foruma o uključivanju rodne perspektive u njihove političke programe.	Pokazatelj 1.1.2.a. Broj učesnika Polazna osnova: nema podataka Cilj: 100 osoba (5 obuka sa po 20 osoba) Pokazatelj 1.1.2.b Učesnici izjavljuju da se osećaju spremnijim da konkurišu za funkcije odlučivanja u svojoj stranci Polazna osnova: Cilj: 80% učesnika	Nosilac Međunarodne organizacije, građansko društvo, ARR će obavestiti moguće nosioce Partneri: Političke stranke, skupštinski odbori, donatori	2013 2014.	13,373 Nepokriven trošak	Lista učesnika Ocene obuka
Rezultat 1.2. Izrađene afirmativne politike i postupci za povećavanje broja žena u spoljnoj službi i mirovnim misijama RKS-a.	Pokazatelj 1.2. Broj afirmativnih politika i postupaka o spoljnoj službi i mirovnim misijama Polazna osnova: Nema afirmativnih politika i postupaka Cilj: Izrađene afirmativne politike u barem dve institucije (npr. MSP, MKBS, MUP)	MSP, MKBS, MUP	Do 2015.	222,481 E 165,767 E pokriven trošak 56,664 E nepokriven trošak	Dokumenta afirmativnih politika

Aktivnost 1.2.1 Podizanje kapaciteta relevantnih institucija u oblasti rodnog budžetiranja	Pokazatelj 1.2.1.a Učesnici iz različitih institucija učestvuju na obukama Polazna osnova: nema podataka Cilj: 180 obučanih osoba (iz 5 institucija) Pokazatelj 1.2.1.b. % učesnika obuke koji izjavljuju da se sposobni da primene koncepte rodnog budžetiranja u njihovom radu Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80% učesnika iz različitih institucija na centralnom i lokalnom nivou	Nosilac KIJA, Partneri: ARR, MLU MF, donatori	2013. 2014. 2015.	27,836 E 18,830 E pokriven trošak 9,006 E nepokriven trošak	Lista učesnika Ocene obuka
Aktivnost 1.2.2 Stvaranje posebnog linka na veb stranici ARR-a o UNSCR 1325 i Akcionom planu.	Pokazatelj 1.2.2.a Raspoloživost posebne pod-stranice Polazna osnova: Ne postoji posebna pod-stranica Cilj: Pod-stranica na raspolaganju Pokazatelj 1.2.2.b Tehnička mogućnost da se izmeri broj klikova na izrađenoj pod-stranici Polazna osnova : 0 Cilj: Postoji mogućnost da se prebroji broj klikova	Nosilac ARR Partneri: Donatori	2013	4,468 E Pokriven trošak od strane vlade	Utvrdjivanje tehničkih mogućnosti za prebrojavanje klikova Broj klikova Broj članaka objavljenih na veb stranici na temu R 1325
Aktivnost 1.2.3 Organizovanje okruglih stolova i radionica kako bi se institucije upoznale sa obavezama i dostignućima koji proizilaze iz AP za primenu Rezolucije Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1325.	Pokazatelj 1.2.3.a Broj organizovanih događaja Polazna osnova: 0 Cilj: 5 godišnje Pokazatelj 1.2.3.b Broj učesnika na događaju Polazna osnova : 0 Cilj: 150 godišnje	Nosilac ARR odgovornost institucije za primenu AP	2013. 2014. 2015.	77,044 E Pokriven trošak	Dnevni red Lista učesnika Prilozi u medijima

Aktivnost 1.2.4 Osnivanje Koordinacione grupe za praćenje realizacije AP za primenu Rezolucije 1325.	Pokazatelj 1.2.4.a Odluka o osnivanju Koordinacione grupe Polazna osnova: Nema koordinacione grupe Cilj: Grupa je obrazovana Pokazatelj 1.2.4.b Godišnji izveštaj Koordinacione grupe o primeni AP za R 1325 podnosi se vladi Polazna osnova : 0 Cilj: Jedan izveštaj godišnje	Nosilac ARR Partneri: Donatori, sve institucije odgovorne za sprovođenje AP	2013. 2014. 2015.	12,057 E Pokriven trošak	Odluka vlade o obrazovanju koordinacione grupe Podneti izveštaji o praćenju
Aktivnost 1.2.5 Organizovanje promotivnih aktivnosti za upoznavanje sa Rezolucijom 1325.	Pokazatelj 1.2.5.a Broj realizovanih aktivnosti Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 1 aktivnost godišnje Pokazatelj 1.2.5.b Broj priloga u medijima i pisanih članaka koji tretiraju probleme u vezi sa promovisanjem Rezolucije 1325. Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 3 priloga u medijima o svakoj promotivnoj aktivnosti	Nosilac ARR Mediji, NKM Partneri: Donatori, građansko društvo	2013. 2014. 2015.	19,658 E 10,000E pokriven trošak 9,659 nepokriven trošak	Dnevni red događaja Podaci o publici Prilozi u medijima
Aktivnost 1.2.6. Pružanje stipendija, u skladu sa transparentnim uslovima, za postdiplomske studije u cilju unapređenja žena na rukovodećim funkcijama/u diplomatiji.	Pokazatelj 1.2.6. Broj izabranih stipendista. Polazna osnova : 0 Cilj: Dato 20 stipendija	Nosilac ARR Univerzitet MSP Partneri: Donatori	2013. 2014. 2015.	56,000 E 18,000E pokriven trošak 38,000 nepokriven trošak	Dokumenat sa kriterijumima za dodelu stipendija Evidencija o stipendijama Evidencija o upisu na postdiplomske studije

Aktivnost 1.2.7. Organizovanje obuka o UNSCR 1325 i UNSCR 1820 za osoblje na rukovodećim i upravljačkim funkcijama i na tehničkim funkcijama, uključujući i spoljnu službu RKS.	Pokazatelj 1.2.7.a Broj učesnika obuke Polazna osnova : 0 Cilj: 180 učesnika Pokazatelj 1.2.7.b Procenat učesnika na obuci na temu e UNSCR 1325 i UNSCR 1820 izjavljuje da je obuka bila relevantna za njihov rad Polazna osnova: 0 Cilj: 80% Pokazatelj 1.2.7.c Standardni kurikulum za obuku i materijali na raspolaganju Polazna osnova: Nema standardnih kurikuluma Cilj: Materijali na raspolaganju	Nosilac ARR MSP KIIJA Partneri: Donatori	2013. 2014. 2015.	25,368 E pokriven trošak	Liste učesnika obuke Ocene obuke Standardni programi obuke
---	--	---	-------------------------	---	--

Uticaj 2. Integrisana rodna perspektiva i povećano učešće žena u bezbednosnim strukturama

Pokazatelj 2

Procenat žena u bezbednosnim strukturama

Polazna osnova: 14.85% (KP); 8.13% (KBS)

Cilj: 18% (KP); 12% (KBS)

Rezultati i aktivnosti	Polazni i ciljni pokazatelji	Institucija koja je nosilac ili partner u primeni	Godina realizacije	Cena koštanja i pokrivenost troškova	Sakupljanje podataka i izvori podataka
Rezultat 2.1 Povećana svest žena o tome kako da učestvuju u bezbednosnim strukturama.	Pokazatelj 2.1 Procenat žena koje se prijavljuju za radna mesta u bezbednosnim strukturama. Polazna osnova : 16% kandidata (KP – po poslednjem konkursu); treba potražiti broj u KBS-u		2013- 2015.	28,831 E 13,845 E pokriven trošak 14,986 E	Podaci iz konkursa

	Cilj: 20% (KP); 15% (KBS)			nepokriven trošak	
Aktivnost 2.1.1 Realizacija istraživanja o zastupljenosti žena u bezbednosnim strukturama (identifikovanje uzroka za pad u broju žena u ovim strukturama).	Pokazatelj 2.1.1 Istraživanje o ženama u bezbednosnim strukturama privedeno kraju i izveštaj raspodeljen. Polazna osnova: KP je sproveo istraživanje 2010, KBS 2012. Cilj: jedno istraživanje završeno 2013, jedno 2015.	Nosilac MKBS MUP KP Partner i: Građansko društvo, mediji donatori ARR	2013-2015.	10,443 E nepokriven trošak	Izveštaj o istraživanju Dokumentovanje svečanog otpočinjanja istraživanja Lista raspodele publikacije Objavljivanje istraživanja na veb stranici
Aktivnost 2.1.2 Organizovane kampanje senzibilizacije o učešću žena u sektoru bezbednosti (npr. okrugli stolovi, radionice)	Pokazatelj 2.1.2.a Broj aktivnosti realizovanih u sklopu kampanje Polazna osnova: 7 aktivnosti 2012. (KP) Cilj: 12 Pokazatelj 2.1.2.b Broj učesnika u aktivnostima Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 400 učesnika	Nosilac MKBS MUP KP Partner i: Građansko društvo mediji donatori ARR	2013-2014	13,845 E pokriven trošak	Dnevni red i dokumentovanje događaja Lista učesnika.
Aktivnost 2.1.3 Organizovanje emisija u medijima u cilju promovisanja žena u bezbednosnim strukturama	Pokazatelj 2.1.3 Broj emisija u medijima koje promovišu žene u bezbednosnim strukturama Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 4	Nosilac MKBS MUP KP Partner i: Mediji građansko	2013-2015.	4,543 E nepokriven trošak	Realizovane emisije u medijima Članci u štampanim medijima

Rezultat 2.2 Smanjenje institucionalne prepreke za žene zaposlene u bezbednosnim strukturama.	Pokazatelj 2.2 Žene zaposlene u bezbednosnim strukturama iznose da su se institucionalne poteškoće po žene smanjile. Polazna osnova: Navedene poteškoće u istraživanju KP za 2010; i u istraživanju KBS-a realizovanog u 2012. Cilj: Kvalitativno i/ili kvantitativno smanjenje institucionalnih poteškoća identifikovanih 2010. i 2012. godine do 2015.		društvo Donator i ARR	2013-2015.	246,943 E 134,844 E pokriven trošak 112,099 E nepokriven trošak	Izveštaji o institucionalnim istraživanjima
Aktivnost 2.2.1 Podržavanje inicijativa žena unutar bezbednosnih struktura kako bi se organizovale u udruženja i/ili sindikate.	Pokazatelj 2.2.1 Broj žena koje su se učlanile u profesionalna udruženja/sindikate Polazna osnova: Ne postoji formalno učlanjenje žena u ženska strukovna udruženja Cilj: Članstvo u strukovnim udruženjima formalizovano		Nosilac MKBS MUP KP Partner i: Građansko društvo Donator i	2013. (KP) 2014. (KBS) – 2015.	49,099 E 49,099 E nepokriven trošak	Statut organizacija Odluke o njihovoj registraciji pri sudu Evidencija o članstvu
Aktivnost 2.2.2 Otvaranje dva pilot vrtića za decu žena policajaca i vojnika, u sklopu ili u blizini njihovog radnog mesta	Pokazatelj 2.2.2 Broj mesta u vrtićima za decu osoblja Polazna osnova: 0 Cilj: 40		Nosilac Opština Priština, u koordinaciji sa MKBS-om MUP-om	Do 2015.	197,844 E 134,844 E pokriven trošak od strane vlade; 63,000 nepokriven trošak	Rekonstruisane zgrade Godišnji budžet dodeljen za funkcionisanje vrtića

Rezultat 2.3 Podignuti kapaciteti u bezbednosnim strukturama za promovisanje žena liderki i upravnika i očuvanje broja žena u ovim strukturama.		KP-om (podnosioci zahteva) Partneri: Donatori i Poslovni sektor MONT		
Pokazatelj 2.3.a Samoocena uprava bezbednosnih struktura kada govorimo o kapacitetima u vezi sa rodnim pitanjima Polazna osnova : Nema podataka Cilj: biće utvrđen na osnovu polazne osnove Pokazatelj 2.3.b Broj žena na rukovodećim i položajima srednje uprave Polazna osnova: oko 10% žena na funkcijama odlučivanja Cilj: 15% žena na funkcijama odlučivanja	Pokazatelj 2.3.a Samoocena uprava bezbednosnih struktura kada govorimo o kapacitetima u vezi sa rodnim pitanjima Polazna osnova : Nema podataka Cilj: biće utvrđen na osnovu polazne osnove Pokazatelj 2.3.b Broj žena na rukovodećim i položajima srednje uprave Polazna osnova: oko 10% žena na funkcijama odlučivanja Cilj: 15% žena na funkcijama odlučivanja		2013-2015. 98,625 E 63,142 E pokriven trošak 35,482 E nepokriven trošak	Institucionalna anketa
Aktivnost 2.3.1 Uspostavljanje i funkcionalizacija kancelarija za karijerno savetovanje u bezbednosnim strukturama, sa posebnim fokusom na karijernom napredovanju žena	Pokazatelj 2.3.1.a Broj žena koje dobijaju karijerne savete Polazna osnova: 0 Cilj: 25% ukupnog broja žena koje rade u policiji/bezbednosnim snagama Pokazatelj 2.3.1.b Broj žena koje se pozivaju na kvalitetno savetovanje Polazna osnova: 0 Cilj: 75% savetovanih žena smatra da im je pružena usluga visokog kvaliteta	Nosilac MKBS MUP KP Partneri : Građansko društvo Donatori	2013-2015. 45,098 E Pokriven trošak	Dokumenta o osnivanju i funkcionalizaciji karijernih savetovališta Lista žena koje se savetuju u istima Ocena usluga

Aktivnost 2.3.2 Obuka osoblja o poznavanju internih normativnih postupaka u vezi sa ljudskim resursima i afirmativnim radnjama u bezbednosnim strukturama	Pokazatelj 2.3.2.a Broj učesnika na obukama Polazna osnova: 0 Cilj: 24 godišnje Pokazatelj 2.3.2.b Procenat učesnika na obuci čiji su kapaciteti povećani Polazna osnova: 0 Cilj 80%	Nosilac MKBS MUP KP Partneri : Policijsk a akademij a, Komand a za doktrinu i vežbe Donatori ARR	2013. 2014. 2015.	13,538 E pokriven trošak	Lista učesnika Nastavni program obuke Izveštaji ocene Test koji meri novostečeno znanje.
Aktivnost 2.3.3 Uključivanje Rezolucije 1325 i dopunskih rezolucija u nastavni program obuke.	Pokazatelj 2.3.3 Rezolucija 1325 i dopunske rezolucije uključene u nastavni plan obuke za KP i KBS Polazna osnova: Odražena u nastavnom planu nekih obuka KP Cilj: Posebna obuka o Rezoluciji 1325 i dopunskim rezolucijama uključenim u nastavni plan KP i KBS	Nosilac Policijsk a akademij a, Komand a za doktrinu i vežbe Partneri : Donatori	2013.	2,968 E nepokriven trošak	Nastavni plan
Aktivnost 2.3.4 Razvoj kapaciteta žena u bezbednosnim strukturama za učešće u mirovnim misijama. (obuka)	Pokazatelj 2.3.4.a Broj obučenih žena za učešće u mirovnim misijama Polazna osnova: 0 Cilj: 40	Nosilac MKBS MUP KP Policijsk a	2015.	32,514 E Nepokriven trošak	Nastavni program obuke Lista učesnika Izveštaji o oceni

	Pokazatelj 2.3.4.b Procenat učesnika koji izveštavaju o podignutim kapacitetima Polazna osnova: 0 Cilj: 80%	akademij a, Komand a za doktrinu i vežbe MSP Partneri : Donatori			
Aktivnost 2.3.5 Stvaranje baze podataka o ženama koje su kvalifikovane da učestvuju u mirovnim misijama	Pokazatelj 2.3.5 Baza podataka otvorena sa raščlanjenim podacima (o polu, starosnoj dobi, stručnoj spremi...) Polazna osnova: Baza podataka ne postoji Cilj: Baze podataka postoji kako u KP tako i u KBS	Nosilac MKBS MUP KP KBS	2015.	906 E Pokriven trošak od strane vlade	Baza podataka sa raščlanjenim podacima
Aktivnost 2.3.6 Obezbeđivanje stipendija, na osnovu transparentnih kriterijuma, za postdiplomske studije žena u bezbednosnim strukturama.	Pokazatelj 2.3.6 Broj žena u bezbednosnim strukturama koje koriste stipendije Polazna osnova: 0 Cilj: 6 žena	Nosilac MKBS MUP MF Policijsk a akademij a, Komand a za doktrinu i vežbe	2014. 2015.	3,600 E Pokriven trošak od strane vlade	Postupci i kriterijumi Budžet dodeljen za stipendije Evidencija o upisu na postdiplomske studije

Utica j 3. Žrtve seksualnog nasilja, torture i drugih vidova nasilja u vezi sa konfliktom/ratom imaju pristup funkcionalnim mehanizmima za zaštitu, pristup pravosuđu, njihovu rehabilitaciju i reintegraciju

Pokazatelj 3

Procenat žrtava koje su korisnici ovih usluga i koje su zadovoljne ovim uslugama

Baze: Nema podataka o kvalitetu usluga

Cilj: 80% korisnika iznosi da su zadovoljni uslugama

Rezultati i aktivnosti	Polazni i ciljni pokazatelji	Institucija koja je nosilac ili partner u primeni	Godina realizacije	Cena koštanja i pokrivenost troškova	Sakupljanje podataka i izvori podataka
Rezultat 3.1 Zakonski okvir za lečenje, rehabilitaciju i reintegraciju žrtava seksualnog nasilja, torture i drugih vidova nasilja, tokom konflikta/rata podnet na usvajanje u Skupštini Kosova.	Pokazatelj 3.1. Zakonski okvir za lečenje, rehabilitaciju i reintegraciju žrtava seksualnog nasilja, torture i drugih vidova nasilja, tokom konflikta/rata podnet na usvajanje u Skupštini Kosova. Polazna osnova: Zakonski okvir nije predviđen Cilj: Zakonski okvir podnet na usvajanje	Nosilac ARR, MF MRSZ MP MZ MONT Partneri: Donatori	2013.	15,000 E 10,000 pokriven trošak 5,000 E nepokriven trošak	Nacrti zakonskih akata
Aktivnost 3.1.1 Obrazovanje radne grupe za upotpunjavanje zakonskog okvira za lečenje, rehabilitaciju i reintegraciju žrtava seksualnog nasilja, torture i drugih vidova nasilja, tokom konflikta/rata.	Pokazatelj 3.1.1 Obrazovana radna grupa. Polazna osnova: Radna grupa nije obrazovana. Cilj: Radna grupa obrazovana.	Nosilac ARR / Kabinet premijera, MF MRSZ MP MZ MONT Partneri: Donatori	2013.	15,000 E 10,000 pokriven trošak 5,000 E nepokriven trošak	Odluka o obrazovanju radne grupe Dužnosti i odgovornosti grupe Dnevni red sastanaka Zapisnici sa sastanaka radne grupe
Rezultat 3.2 Evidentirani i dokumentovani slučajevi seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	Pokazatelj 3.2 Institut za ratne zločine identifikovao i dokumentovao slučajeve žrtava Polazna osnova: Nema dokumentovanih slučajeva Cilj: Dokumentovani slučajevi	Institut za ratne zločine	2013-2015.	245,652 E 151,116 E pokriven trošak 94,536 E nepokriven trošak	Baza podataka

Aktivnost 3.2.1 Realizacija i raspodela sveobuhvatnog istraživanja o statusu, pravima i potrebama žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	Pokazatelj 3.2.1 Istraživanje završeno i raspodeljeno Polazna osnova: Nema istraživanja Cilj: Istraživanje raspodeljeno	Nosilac OCHR Partneri: Institut za istraživanje ratnih zločina na Kosovu, Građansk o društvo	2013.	27,000 E pokriven trošak	Izveštaj o istraživanju Lista raspodele istraživanja Objavlivanje istraživanja na veb stranici
Aktivnost 3.2.2 Podizanje kapaciteta Instituta za istraživanje ratnih zločina na Kosovu i drugih relevantnih institucija i građanskog društva koje rade sa žrtvama seksualnog nasilja iz konflikta/rata putem: -obuka -programa razmene sa drugim zemljama u regionu -regionalnih konferencija, itd.	Pokazatelj 3.2.2.a Broj realizovanih aktivnosti sa ciljem podizanja kapaciteta IIRZ i drugih relevantnih institucija Polazna osnova: 0 Cilj: 5 (po 2 2013. i 2014; 1 2015) Pokazatelj 3.2.2.b Procenat učesnika na obuci koji su izneli da je obuka bila relevantna Polazna osnova: Nema podataka Target: 80%	Nosilac: IIRZ, Ministarstvo pravde Partneri: Donatori	2013-2015.	165,652 E 121,116 E pokriven trošak 44,536 E nepokriven trošak	Nastavni plan i evidencija o obuci Lista učesnika Ocene o obukama
Aktivnost 3.2.3 Stvaranje baze podataka na centralnom nivou o ratnim i zločinima protiv čovečnosti koji imaju elemente seksualnog nasilja, torture za žrtve ovih zločina, sa odvojenim podacima na rodnoj osnovi u sklopu Instituta za istraživanje ratnih zločina na Kosovu.	Pokazatelj 3.2.3 Stvorena baza podataka sa adekvatnim standardima bezbednosti Polazna osnova: Ne postoji baza podataka Cilj: Obezbeđena i na raspolaganju javnosti baza podataka sa raščlanjenim podacima	Nosilac: IIRZ / Ministarstvo pravde Partneri: Građansk o društvo , Pravosud ni sistem, Donatori	2014. 2015. (ubaciva nje podatak a)	53,000 E 3,000 pokriven trošak od strane vlade 50,000 E nepokriven trošak	Baza podataka Na raspolaganju raščlanjeni podaci

Rezultat 3.3 Unapređen pristup pravosuđu žrtava seksualnih zločina u vezi sa konfliktom/ratom kao i njihova psihosocijalna i zdravstvena rehabilitacija.	Pokazatelj 3.3.a. Broj slučajeva koje je istražilo tužilaštvo Polazna osnova: 1 Cilj: 3 Pokazatelj 3.3.b. Broj pružalaca usluga licenciranih za rad sa ratnim žrtvama Polazna osnova: 0 Cilj: 75 članova osoblja pružalaca ovih usluga obučeno	Tužilaštvo, Građansk o društvo	2013-2015.	Lista učesnika Izdate licence
Aktivnost 3.3.1 Podizanje kapaciteta policijskih detektiva, tužilaca, sudija, o tretiranju slučajeva seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	Pokazatelj 3.3.1.a Broj detektiva i sudija, koji su učestvovali u obuci o tretiranju slučajeva nasilja i nivo zadovoljstva učesnika obuke Polazna osnova: 10 obučanih tužilaca Cilj: 40 Pokazatelj 3.3.1.b. Procenat učesnika obuke koji su rekli da je obuka bila relevantna Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	Nosilac: Sudski savet KS, Akademij a KP Partneri: Sudski savet KS, Tužilački savet KS, Policija KS	2014.	Moduli obuke Lista učesnika Ocena obuka
Aktivnost 3.3.2 Podizanje kapaciteta pružalaca psihosocijalnih usluga u podržavanju žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	Pokazatelj 3.3.2.a Broj licenciranih pružalaca usluga za rad sa žrtvama rata Polazna osnova: 0 Cilj: 75 osoba od (potencijalno) licenciranih pružalaca usluga Pokazatelj 3.3.2.b Procenat učesnika od (potencijalno) licenciranih pružalaca usluga koji su izneli da je obuka bila relevantna Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	Nosilac: MLU, KIJA, MRSZ Partneri: Građansk o društvo Donatori	2014-2015	Moduli obuke Liste učesnika Ocena obuka Standardi za pružaoce usluga Postupci licenciranja Date licence

Aktivnost 3.3.3 Pružanje psiho-socijalne, lekarske i pravne pomoći (besplatno) žrtvama seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	Pokazatelj 3.3.3.a Broj žrtava koje su bile korisnici ovih usluga Polazna osnova: Nema osnovne baze podataka Cilj: 450 lica Pokazatelj 3.3.3.b Procenat primalaca usluga koji su zadovoljni o društvo, pružalac Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	Nosilac: Sudovi, Komisija za pravnu pomoć, Opštine, Gradansk o društvo, Pružalac socijalnih usluga Partneri: Donatori	2013. 2015.	278,000 E Nepokriven trošak	Evidencija žrtava koje su dobile usluge Izveštaji ocene oko programa Nivo zadovoljstva korisnika uslugama
Rezultat 3.4 Stvoreni programi za ekonomsko osnaživanje žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	Pokazatelj 3.4.a Broj programa za ekonomsko osnaživanje žrtava Polazna osnova: 1 program koji obuhvata i žrtve Cilj: 2 programa koji obuhvataju i žrtve Pokazatelj 3.4.b Broj žena koje učestvuju u programu Polazna osnova: 0 Cilj: 210		2013- 2015.	387,672 E 220,363 E pokriven trošak 167,309 E nepokriven trošak	Koncepti programa Liste učesnika
Aktivnost 3.4.1 Senzibilizacija (potencijalnih) poslodavaca o potrebama za ekonomsko osnaživanje žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom	Pokazatelj 3.4.1 Broj sastanaka sa (mogućim) poslodavcima Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 21 sastanak Pokazatelj 3.4.1.b Procenat učesnika koji izjavljuju da im je povećana svest Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	Nosilac: MTI, ARR, MER Partneri: Donatori, Gradansk o društvo	2013. 2014. 2015.	21,309 E 4,000 E Pokriven trošak od strane vlade 17,309 nepokriven trošak	Lista učesnika Zapisnici sa sastanaka Izveštaji ocene
Aktivnost 3.4.2 Podržavanje žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom putem obuke o otvaranju njihovih preduzeća.	Pokazatelj 3.4.2.a Broj žena koje su učestvovala u obuci Polazna osnova: 0 Cilj: 210	Nosilac: MTI, Centri za stručno	2013. 2014. 2015.	216,363 E Pokriven trošak od	Lista učesnika Ocena obuka Nastavni plan obuke

	Pokazatelj 3.4.2.b Procenat žena koje iznose da je obuka bila relevantna za započinjanje njihovog biznisa. Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	osposobljavanje na lokalnom nivou, Opštine Partneri: Donatori Građansk o društvo		strane vlade	
Aktivnost 3.4.3 Podsticanje razvoja malih preduzeća kojima upravljaju žene žrtve seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom i stvaranje programa za mikrofinansiranje i mikrokreditiranje.	Pokazatelj 3.4.3 Broj subvencija datih ženama žrtvama koje žele da započnu svoj biznis Polazna osnova: 0 Cilj: 20 mikrosubvencija	MPŠSR, MTL, MER, Privredna komora Kosova Partneri: Donatori Građansk o društvo preduzeća	2013. 2014. 2015.	150,000 E Nepokriveni trošak	Postupci za dobijanje subvencije Evidencija o dodeljenim subvencijama
Rezultat 3.5 Podignuta svest o Rezoluciji 1325 i žrtvama seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	Pokazatelj 3.5. Procenat učesnika na obuci koji izjavljuju da im je povećana svest Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80% učesnika izjavljuje da im je povećana svest		Do 2015.	73,249 E 73,249 E pokriven trošak	Liste učesnika Ocene obuka
Aktivnost 3.5.1 Organizovanje kampanja za podizanje svesti stanovništva o žrtvama seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom	Pokazatelj 3.5.1 Broj realizovanih kampanja Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 3 kampanje	Nosilac: ARR, MONT, MKOS, MZ, MLU, MEL, Partneri: Građansk o društvo, Donatori	2013. 2014. 2015.	26,342 E Pokriven trošak od strane vlade	Članci u medijima Posteri Leci Evidencija sa radionica

Aktivnost 3.5.2 Obuka medijskog kadra u vezi sa osetljivim izveštavanjem o žrtvama seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom	Pokazatelj 3.5.2.a Broj obuka za novinare i zaposlene medija u vezi sa postupanjem prema problemima žrtava seksualnog nasilja Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 20 novinara Pokazatelj 3.5.2.b Procenat učesnika koji izjavljuju da je obuka bila relevantna Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	Nosilac: Građansk o društvo, Donatori ARR (koordinacija)	2013. 2014.	4,101 E Nepokriven trošak	Lista učesnika Program obuke Izveštaji ocene o zadovoljstvu učesnika ovim obukama
Aktivnost 3.5.3 Vaspitno-obrazovne aktivnosti (predavanja, izložbe, pozorišne predstave, sastavi itd.) na temu promocije Rezolucije 1325 u školama za obrazovanje mladih u vezi sa seksualnim nasiljem u vezi sa konfliktom/ratom u suočavanjem sa prošlošću.	Pokazatelj 3.5.3.a Broj vaspitno-obrazovnih aktivnosti za promovisanje Rezolucija 1325 i 1820 Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 10 aktivnosti godišnje Pokazatelj 3.5.3.b Broj novih ljudi koji su učestvovali u vaspitno-obrazovnim aktivnostima Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 750	Nosilac: MONT, MKOS Partneri: Opštinske direkcije za obrazovanje, Građansk o društvo, ARR	2013. 2014. 2015.	42,806 E Pokriven trošak od strane vlade	Evidencija o kulturnim aktivnostima Fotografije, filmovi, CD Lista učesnika i približna procena broja učesnika

